

PSYCHOLOGIE

FACULTEIT GEDRAGS- EN

MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0636

© 2018 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.



INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGIE VAN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN..... 5

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN..... 5

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING 6

SAMENSTELLING VAN HET PANEL..... 6

WERKWIJZE VAN HET PANEL 6

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL..... 9

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING 13

BIJLAGEN 31

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER..... 33

BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES..... 36

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S..... 37

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA 47

BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN 48

Dit rapport is vastgesteld op 1 oktober 2018.





RAPPORT OVER DE BACHEROPLEIDING EN DE MASTEROPLEIDING PSYCHOLOGIE VAN DE RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2016).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Orientatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Groningen
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Masteropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	60260
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	- Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie (Nederlandstalig en Engelstalig) - Cognitieve Psychologie en Psychofysiologie (Nederlandstalig en Engelstalig) - Klinische Neuropsychologie (Nederlandstalig en Engelstalig) - Klinische Psychologie (Nederlandstalig en Engelstalig) - Toegepaste Sociale Psychologie (Nederlandstalig en Engelstalig) - Ontwikkelingspsychologie (Nederlandstalig) - Clinical Forensic Psychology & Victimology (Engelstalig) - Environmental Psychology (Engelstalig) - Reflecting on Psychology (Engelstalig) - Talent Development and Creativity (Engelstalig) - Traffic Psychology and Sustained Mobility (Engelstalig)
Locatie(s):	Groningen
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands, Engels
Vervaldatum accreditatie:	31/12/2019

Het bezoek van het visitatiepanel Psychologie aan de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van Rijksuniversiteit Groningen vond plaats op 10 - 11 april 2018.



ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Rijksuniversiteit Groningen
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 26 oktober 2017 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding en de masteropleiding Psychologie beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. W.J. (Willem) Heiser, hoogleraar Data Theory en hoogleraar Statistical Consulting aan de Universiteit Leiden [voorzitter];
- Prof. dr. M. H. (Marius) van Dijke, hoogleraar Behavioural Ethics bij de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. Dr. P.M.G. (Paul) Emmelkamp, hoogleraar Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, HSK en hoofdopleider van de GZ-opleiding Cure & Care Development;
- Dr. W.A. (Winnie) Gebhardt, universitair hoofddocent in Health Psychology aan de Universiteit Leiden;
- R. (Robin) Siemann, bachelorstudent Psychologie aan de Universiteit Utrecht [studentlid].

Het panel werd ondersteund door drs. E.G.M. (Mariëtte) Huisjes, die optrad als secretaris.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

Vorbereidingen op clusterniveau

In de periode van december 2017 tot en met juli 2018 is het visitatiecluster Psychologie volgens het nieuwe NVAO-kader (2016) beoordeeld. Conform dit nieuwe kader is een hoofdstuk toegevoegd aan de zelfevaluatie waarin studenten hun visie op de opleiding geven en een 'ontwikkelgesprek' toegevoegd aan het locatiebezoek. Tijdens dit ontwikkelgesprek kan de opleiding informeel met het visitatiepanel in gesprek treden en om advies vragen over dilemma's waar zij voor staat. Het cluster bestaat uit 26 te beoordelen opleidingen aan 11 universiteiten. Op basis van voordrachten van de betrokken opleidingen zijn panelleden geselecteerd en uitgenodigd. Vanwege de beperkingen in beschikbaarheid, conflicten met onafhankelijkheid en de hoeveelheid opleidingen die beoordeeld moesten worden, verschilden de panels en voorzitters van elkaar. De panels voor de verschillende opleidingen zijn voorgelegd aan de NVAO, die met de voorgestelde panels heeft ingestemd.

Het voltallige panel bestond uit de hieronder genoemde deskundigen:

- Prof. dr. J.M.A. (Marianne) Riksen-Walraven, emeritus hoogleraar Ontwikkelingspsychologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen [voorzitter];
- Prof. dr. W.J. (Willem) Heiser, hoogleraar Datatheorie en hoogleraar Statistische Consultatie aan de Universiteit Leiden [voorzitter];
- Em. prof. dr. R.W.J.V. (René) van Hezewijk, emeritus hoogleraar Algemene Psychologie, in het bijzonder de psychologie in het afstandsonderwijs, aan de Open Universiteit van Nederland [voorzitter];
- Prof. dr. M. H. (Marius) van Dijke, hoogleraar Behavioural Ethics bij de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Prof. Dr. P.M.G. (Paul) Emmelkamp, hoogleraar Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam, HSK en hoofdopleider van de GZ-opleiding Cure & Care Development;
- Dr. W.A. (Winnie) Gebhardt, universitair hoofddocent in Health Psychology aan de Universiteit Leiden;

- Prof. dr. P.E.H.M. (Peter) Muris, hoogleraar Klinische psychologie en ontwikkelingspsychopathologie, Faculteit der Psychologie en Neurocognitie (FPN) aan de Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. J.M. (Jules) Pieters, emeritus hoogleraar Toegepaste Psychologie met bijzondere aandacht voor leren en instructie, aan de Universiteit Twente;
- Prof. dr. W.B. (Wilmar) Schaufeli, hoogleraar A&O Psychologie aan de Universiteit Utrecht en onderzoekshoogleraar aan de KU Leuven;
- Prof. dr. K. (Klaas) Sijsma, hoogleraar Methods and Techniques of Psychological Research aan Tilburg University;
- Prof. dr. H. (Hans) Supèr, research professor in Neurobiologie aan de University of Barcelona (Spanje);
- Prof. dr. C.P.M. (Cees) van der Vleuten, Hoogleraar Onderwijs en wetenschappelijk directeur van de afdeling Educational Development and Research aan de Faculty of Health, Medicine and Life Sciences aan Maastricht University;
- A.M. (Anna) van Oosterzee, research masterstudente in Cognitive and Clinical Neuroscience aan Maastricht University [studentlid];
- R. (Robin) Siemann, bachelorstudent Psychologie aan de Universiteit Utrecht [studentlid];
- S. (Sarah) Stolwijk, masterstudent Ethics of Education en Arbeids-, Organisatie en Personeelspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen [studentlid];
- M. (Margit) van der Werff, bachelorstudent Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen [studentlid].

Secretarissen voor de diverse bezoeken waren dr. J. (Jetje) de Groof, drs. E.G.M. (Mariette) Huisjes, en dr. Erwin van Rijswoud (tevens projectleider).

Op 2 november 2017 zijn de voorzitters getraind en is met hen de visitatieopdracht, het beoordelingskader en de werkwijze besproken. Op 3 november 2017 is een startvergadering gehouden met de voorzitters, panelleden en secretarissen. Daarin is de opdracht aan het visitatiepanel, de werkwijze voor de hele visitatie en de werkwijze per bezoek besproken; tevens is het beoordelingskader doorgenomen en is afgesproken om na de eerste zes en voor de laatste vijf visitatiebezoeken met de voorzitters, vicevoorzitters en de secretarissen een ijkingsoverleg te houden. Met een panellid dat niet aanwezig kon zijn bij de startvergadering is dit op een later moment herhaald.

Visitaties en rapporten

Ter voorbereiding op de visitatie heeft iedere opleiding een zelfevaluatie-rapport geschreven. Daarnaast heeft elke opleiding een passend aantal eindwerken (afhankelijk van het aantal te beoordelen opleidingen) en de beoordelingsformulieren ter beschikking gesteld, alsook de cursusdossiers van geselecteerde vakken. In overleg met de voorzitter heeft de projectleider een afgewogen selectie van de eindwerken gemaakt uit het overzicht van afgestudeerden van de laatste twee volledige academische jaren. Voorafgaand aan het bezoek hebben de panelleden hun vragen en kritische lezingen van dit materiaal met elkaar gedeeld en de gesprekken voorbereid.

Bezoek

De projectleider en secretaris hebben op 25 januari 2018 een voorbezoek afgelegd bij de RUG. De projectleider heeft in overleg met de opleiding een bezoekprogramma opgesteld, waarbij de opleiding zelf verantwoordelijk was voor de selectie van de gesprekspartners. Tijdens het tweedaagse visitatiebezoek is gesproken met de inhoudelijk en formeel verantwoordelijken voor de opleiding(en), bachelorstudenten, masterstudenten, alumni, bachelordocenten, masterdocenten, de opleidingscommissie en de examencommissie. Ook heeft een delegatie van het panel met twee docenten gesproken, voor een toelichting op de beoordeling van eindwerken. Voor het open spreekuur hadden zich twee studenten aangemeld, waarvan er één verstek liet gaan. Met de andere student hebben twee panelleden gesproken. Het ontwikkelgesprek is op verzoek van de RUG later gehouden, namelijk op 30 mei 2018. Hierbij was de opleiding zelf verantwoordelijk voor de gespreksleiding en verslaglegging.



Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel. Na collegiale toetsing stuurde zij het rapport naar de panelleden. Hun commentaar is door de secretaris verwerkt, en na akkoord van het panel stuurde de projectleider het rapport naar het bestuur van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de RUG, met het verzoek om eventuele feitelijke onjuistheden te melden. De reactie van het bestuur op het conceptrapport is voorgelegd aan de panelleden en waar nodig heeft de secretaris in overleg met de voorzitter het rapport aangepast. Vervolgens is het rapport vastgesteld en toegestuurd aan het college van bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen.

Ijking en kwaliteitsborging

Vanwege de hoeveelheid te beoordelen opleidingen, de verschillen in panelsamenstelling en de verschillende voorzitters, is expliciet aandacht besteed aan het borgen van de kwaliteit en consistentie van de oordelen. Zo zijn de drie voorzitters gelijktijdig getraind door twee projectleiders van QANU, en hebben de drie secretarissen (waarvan één tevens verantwoordelijk projectleider was) nauw contact onderhouden over de visitaties. Verder sloot de projectleider bij iedere visitatie aan op het moment dat het panel de voorlopige bevindingen ging opstellen. Zo konden de oordelen tussen de visitaties en de verschillende panels steeds worden vergeleken en geijkt.

Bij de visitaties waarbij een voorzitter voor het eerst deze rol op zich nam, was de voorzitter van de voorgaande visitatie de vicevoorzitter. Zodoende konden de werkwijze en beoordelingswijze van de verschillende panels en voorzitters goed op elkaar worden afgestemd. Daarnaast heeft het panel twee ijkingsoverleggen gepland, waar de voorzitters, vicevoorzitters, secretarissen en de projectleider aan deelnamen. Het eerste ijkingsoverleg betrof de visitaties aan de RU, UU, UM, OU, UvA en VU; het tweede ijkingsoverleg de RUG, EUR, LEI, TIU en de UT. De basis voor het ijken was het gezamenlijk vaststellen dat de basiskwaliteit van het Nederlandse psychologieonderwijs vanuit een internationaal perspectief wordt beoordeeld. Bij het ijken zijn de voorlopige oordelen van de betrokken opleidingen per standaard besproken en vastgesteld.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een Associate Degree-programma, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit en vertoont tekortkomingen op meer aspecten.

Voldoende

De opleiding voldoet over de volle breedte van de standaard aan de basiskwaliteit.

Goed

De opleiding steekt systematisch uit boven de basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch ver uit boven de basiskwaliteit en geldt als een internationaal voorbeeld.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Standaard 1

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de RUG een klassiek ideaal koestert, namelijk het opleiden van *all round* gevormde, kritisch-reflectief ingestelde en wetenschappelijk georiënteerde professionals in de psychologie. Conform deze visie zijn de eindtermen voor de bacheloropleiding goed gekozen en is het logisch dat de RUG in de bacheloropleiding een sterk accent op legt op onderzoeksmethoden, data-analyse en statistiek. Een ander kenmerk van de opleiding is de relatief grote aandacht voor de geschiedenis van het vakgebied en ethische en wetenschapstheoretische uitgangspunten. Dit past in de Groningse traditie. Het panel waardeert in de Groningse bacheloropleiding Psychologie met name de brede kennisbasis die studenten meekrijgen, de grondige scholing in methoden en technieken en de sterke theoretische component in het curriculum.

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de bacheloropleiding passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op nationale en internationale eisen.

Masteropleiding

Vanaf het studiejaar 2016-2017 heeft de RUG vijf nieuwe, Nederlands- en Engelstalige mastertracks opgezet en een Engelstalige variant van de mastertrack Klinische Psychologie. De ambitie van de RUG om een internationale opleiding in te richten die aantrekkelijk is voor buitenlandse studenten is geslaagd, terwijl anderzijds de Nederlandse studenten nog steeds in hun eigen taal onderwijs kunnen volgen. Het panel waardeert de zorgvuldigheid die hieruit spreekt. Het stelt vast dat sommige nieuwe mastertracks gespecialiseerd en bijzonder zijn; ze richten zich op een microgebied van de psychologie, zoals verkeers- of milieupsychologie. Het zou de moeite waard kunnen zijn om voor elk van de mastertracks specifieke eindtermen op te stellen. Dit maakt de doelstellingen van deze tracks explicieter.

Met het afstemmen van de nieuwe mastertracks op de eigen gespecialiseerde onderzoeksexpertise heeft de RUG ervoor gekozen om uit te gaan van haar eigen kracht. Dit vindt het panel begrijpelijk, maar het brengt ook een risico met zich mee. De mastertracks zijn immers primair gebaseerd op het eigen aanbod en niet op een vastgestelde vraag van de arbeidsmarkt of van studenten. Wel wil het panel benadrukken dat de opleiding zich ook met kleine, bijzondere mastertracks waar nooit grote aantallen studenten op af zullen komen heel goed kan onderscheiden. Op termijn valt te denken aan een sterkte-zwakteanalyse van de verschillende mastertracks, bijvoorbeeld in termen van uniciteit, reputatie, of aansluiting bij de missie van de universiteit.

Het panel stelt vast dat de RUG op standaard 1 voldoet aan de eisen die aan een masteropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Standaard 2

Bacheloropleiding

Het panel heeft waardering voor de opbouw van het Groningse bachelorcurriculum, waarbij studenten vanuit een brede basis hun interesse bepalen en hun focus zoeken. Het panel waardeert ook dat de internationalisering van de bacheloropleiding Psychologie zich aan de RUG niet beperkt tot het aanbieden van Engelstalig onderwijs. Er zijn relatief veel buitenlandse docenten, er is aandacht voor interculturaliteit en Groningse studenten die in het buitenland willen studeren worden goed ondersteund.

Met een staf-studentratio van 1 op 41 is schaarste aan docenten de achilleshiel van de Groningse bacheloropleiding Psychologie. Het managementteam geeft aan te verwachten dat dit de komende jaren zal verbeteren; het panel acht dit inderdaad zeer wenselijk. Het *peer to peer* onderwijs is in de



Groningse psychologieopleiding met de Academic Learning Communities goed ontwikkeld. Enerzijds onderkent het panel dat dit ouderejaarsstudenten een kans biedt om hun eigen kennis over te dragen en goed te laten indalen en dat dankzij de communities studenten zich snel thuis voelen aan de Groningse universiteit. Anderzijds wil het panel ervoor waarschuwen de leergemeenschappen niet als oplossing te gebruiken voor een gebrek aan personeel. Deze werkvorm is met name minder geschikt voor de overdracht van kennis en vaardigheden die langdurige professionele ervaring en verdieping vereisen, zoals psychotherapeutische competenties of een brede visie op het vakgebied. Als de Academic Learning Communities hiervoor toch worden ingezet, dan zou er ten minste zeer goede supervisie moeten zijn.

De onderzoeksgerichte Groningse opleiding staat op enige afstand van de arbeidsmarkt, heeft het panel geconstateerd. Maatregelen die tot nog toe getroffen zijn om de praktijk meer de opleiding in te halen, zijn vooralsnog niet toereikend. Het panel beveelt het managementteam aan om de cursussen te verrijken met praktijkgerichte elementen, zoals casussen.

Het panel kenschetst de bacheloropleiding Psychologie aan de RUG als een doortimmerde, klassieke, brede opleiding van een goed niveau, die meer op de psychologie als wetenschap is gericht dan op de psychologie als praktisch maatschappelijk werkveld. Het constateert dat de bacheloropleiding op standaard twee voldoet aan de kwaliteitseisen die aan een universitaire bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Masteropleiding

De grootste en belangrijkste uitdaging voor het managementteam is om in de masteropleiding Psychologie de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Veel winst valt te behalen als de RUG voor alle mastertracks een praktijk- dan wel onderzoeksstage opneemt als verplicht onderdeel van het curriculum. Het panel dringt hierop aan. Het is zich ervan bewust dat dit een ingrijpende operatie is, zeker waar de stagiairs buitenlandse studenten zijn. Maar het is er ook van overtuigd dat deze ingreep in de onderwijsleeromgeving de studenten nog beter dan nu het geval is in de gelegenheid zal stellen aan de beoogde eindkwalificaties te voldoen. Het panel acht het verder wenselijk om ethiek een prominenter plaats in het mastercurriculum te geven, bij voorkeur gerelateerd aan de beroepspraktijk.

Tegenover dit serieuze verbeterpunt voor de masteropleiding staan echter genoeg positieve kwaliteiten, zoals de heldere structuur voor alle mastertracks, het ruime aanbod aan methodologieonderwijs, de grote keuzevrijheid voor studenten, deskundige en betrokken docenten en een voortvarende Opleidingscommissie. Daarom oordeelt het panel toch dat de opleiding op standaard 2 beschikt over de basiskwaliteit die van een masteropleiding Psychologie verwacht mag worden.

Standaard 3

Bachelor- en masteropleiding

Het panel is verheugd dat de afdeling Psychologie van de RUG de wens van studenten heeft opgemerkt om meer open vragen en meer persoonlijke feedback op te nemen bij de toetsing van het cursorisch onderwijs in de eerste twee bachelorjaren en dat zij bereid is deze wens serieus te nemen. Het panel stelt vast dat minder nadruk op *multiple choice* tentamens en meer formatieve toetsing het onderwijs uitdagender kan maken en de leeropbrengsten kan verbeteren.

Ten aanzien van de beoordeling van bachelor- en mastertheses constateert het panel dat de systematiek hiervoor in orde is, maar dat de uitvoering op sommige punten nog te wensen overlaat. Het is dan ook goed dat de Examencommissie een kalibratieproject is gestart, en dat op grond hiervan reeds vanaf het najaar van 2018 met uniforme, geactualiseerde, gerubriceerde en breed gedragen beoordelingsformulieren zal worden gewerkt. Het panel heeft er vertrouwen in dat hiermee de problemen in de uitvoering van het toetsbeleid kunnen worden ondervangen.

Het panel adviseert om voor mastertheses met verschillende omvang separate beoordelingsformulieren te hanteren, zodat het verschil in eisen die aan deze werkstukken mogen worden gesteld expliciet wordt. Ook behoren stageverslagen en theses apart te worden beoordeeld. Voorts adviseert het panel de afdeling Psychologie om bij de toewijzing van een tweede beoordelaar nog beter te letten op onafhankelijkheid en te zorgen voor steeds variërende combinaties van beoordelaars.

Samenvattend oordeelt het panel dat de bachelor- en masteropleiding Psychologie aan de RUG op standaard 3 voldoen aan de kwaliteitseisen die aan een universitaire opleiding Psychologie gesteld mogen worden. Invoering van meer open vragen en formatieve toetsing in de eerste twee bachelorjaren en aanscherping van de toetspraktijk voor de beoordeling van eindwerken zijn gewenst.

Standaard 4

Bacheloropleiding

Het panel heeft een steekproef van vijftien bachelortheses bestudeerd en stelt vast dat deze van voldoende niveau zijn. Ook het studiesucces van de masterstudenten (die veelal van de eigen bacheloropleiding afkomstig zijn) wijst erop dat de bacheloropleiding voldoende voorbereidt op de (eigen) masteropleiding. Uit anekdotische informatie van de afdeling Psychologie blijkt verder dat in Groningen afgestudeerde psychologiebachelors geregeld worden toegelaten tot een masteropleiding in het buitenland. Met name ook in Duitsland, waar aan studenten strenge eisen worden gesteld.

Het panel constateert dat het niveau van de eindwerken in de bacheloropleiding voldoet aan de verwachtingen. Ook uit de evaluaties van alumni en de prestaties van aan de RUG opgeleide psychologiebachelors blijkt dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Masteropleiding

Op basis van de bestudeerde steekproef stelt het panel vast dat de mastertheses over het algemeen van een aanvaardbaar niveau zijn, met uitschieters zowel naar boven als naar beneden.

Een enquête van de Groninger Alumnivereniging Psychologie uit 2015 werpt geen al te rooskleurig licht op de leerresultaten. Van de 160 alumni die ten tijde van de enquête een baan hadden vond 64 procent dat de opleiding een 'onvoldoende' of 'slechte' basis gaf voor een start op de arbeidsmarkt. Als basis voor de huidige baan vond nog steeds 55,5 procent de opleiding 'onvoldoende' of 'slecht'. Hier zal de afdeling Psychologie meer aan moeten doen dan tot nu toe het geval was, zoals het panel onder standaard 2 beargumenteert. Dat er een Raad van Advies is ingesteld waarin alumni zitting hebben, en dat die raad een bredere basis en een grotere rol zal krijgen, is een stap in de juiste richting.

De aansluiting van de masteropleiding op de arbeidsmarkt behoeft verbetering, maar het niveau van de eindwerken voldoet aan de verwachtingen en Groningse alumni zijn voldoende succesvol op de arbeidsmarkt. De beoogde eindresultaten worden dus in voldoende mate gerealiseerd.



Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoende

Algemeen eindoordeel	voldoende
----------------------	-----------

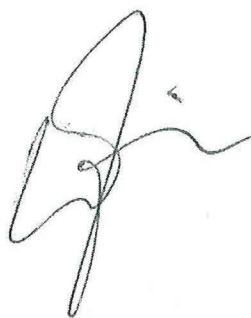
Masteropleiding Psychologie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing	voldoende
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoende

Algemeen eindoordeel	voldoende
----------------------	-----------

De voorzitter en de secretaris van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 oktober 2018



Prof. dr. Willem Heiser



Drs. Mariëtte Huisjes

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Context

De bachelor- en masteropleiding Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) worden verzorgd door de afdeling Psychologie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen. De onderwijsdirecteur is eindverantwoordelijk voor de opleiding. Zij wordt bijgestaan door een managementteam bestaande uit de bachelor- en mastercoördinator, de voorzitter van de Toelatingscommissie, een bestuurslid van de studievereniging en de beleidsmedewerker onderwijs.

Sinds de laatste visitatie in 2012 heeft de RUG een aantal vernieuwingen doorgevoerd. Deze werden mogelijk gemaakt door extra 'innovatiemiddelen' die het college van bestuur van de RUG hiertoe beschikbaar stelde. De belangrijkste vernieuwingen zijn:

- het stroomlijnen en waar mogelijk integreren van de Nederlandstalige en Engelstalige bachelortracks.
- de inrichting van vijf nieuwe, Nederlands- en Engelstalige mastertracks en een Engelstalige variant van de mastertrack Klinische Psychologie, vanaf het studiejaar 2016-2017.

Ook is ingezet op vergroten van de samenhang in het curriculum, intensivering van het onderwijs en professionalisering van het docententeam.

Zowel de Engelstalige bachelortrack als de Engelstalige mastertracks zijn internationaal georiënteerd. Door het aanbieden van de Engelstalig psychologieonderwijs heeft de opleiding het teruglopende aantal Nederlandse studenten ruimschoots gecompenseerd. In het studiejaar 2016/2017 stroomden tweemaal zo veel buitenlandse (426, voornamelijk Duitse) studenten in als Nederlandse (213). Ook een derde van de staf is afkomstig uit het buitenland. Minder dan de helft van de bachelorstudenten blijft voor hun masteropleiding in Groningen. Veel buitenlandse studenten zwermen uit of keren terug naar hun land van herkomst.

Met ingang van het studiejaar 2019/2020 stopt het experiment met de innovatiemiddelen. De vernieuwingen (waaronder de vijf nieuwe mastertracks) zullen worden geëvalueerd, waarna het besluit valt of ze zullen worden gecontinueerd.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De RUG wil een brede, gedegen, wetenschappelijke opleiding Psychologie aanbieden. De bacheloropleiding is daarvan het fundament. Zij leidt studenten op tot zelfstandig opererende, kritisch denkende, academisch gevormde beginnende professionals in de psychologie die in staat zijn met succes een masteropleiding te volgen. De studenten volgen de eerste twee jaar een vastliggend



verplicht programma en krijgen in het derde jaar veel vrijheid om hun kennis te verdiepen met keuzevakken. De meeste Groningse studenten specialiseren zich relatief laat, namelijk in hun masterjaar.

De RUG legt in de bacheloropleiding een sterk accent op onderzoeksmethoden, data-analyse en statistiek. Ook is er relatief veel aandacht voor de geschiedenis van het vakgebied en ethische en wetenschapstheoretische uitgangspunten. Daarnaast beschikken de bachelors over basiskennis van de verschillende deelgebieden van de psychologie.

Analoog aan de Dublin-descriptoren van eindtermen die gelden voor Europese universiteiten formuleert de RUG de eindkwalificaties voor de bacheloropleiding Psychologie in vijf categorieën (Bijlage 2). Elk daarvan heeft verschillende subcategorieën, waarvan we hieronder telkens één noemen als voorbeeld.

- Kennis en inzicht, bijvoorbeeld: 'De student heeft kennis van en inzicht in de theorieën en bevindingen van (sub-)disciplines van de psychologie, hun onderlinge samenhang en hun toepassingen.'
- Toepassing van kennis en inzicht, bijvoorbeeld: 'De student kan wetenschappelijke kennis uit de verschillende onderdelen toepassen op maatschappelijke situaties.'
- Oordeelsvorming, bijvoorbeeld: 'De student is in staat om eenvoudig onderzoek op te zetten en uit te voeren; de gegevens te interpreteren en een oordeel te vormen over de conclusies van het onderzoek die gebaseerd zijn op afwegingen van relevante maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten.'
- Communicatie, bijvoorbeeld: 'De student is in staat om bevindingen van onderzoek en de conclusies, zowel mondeling als schriftelijk, te communiceren naar vakgenoten en derden.'
- Leervaardigheid, bijvoorbeeld: 'De student beschikt over het niveau om zich de kennis, inzichten en vaardigheden in de psychologie op een academisch masterniveau eigen te maken.'

De afdeling Psychologie geeft zelf aan dat zij in de toekomst de eindkwalificaties nog verder wil specificeren en duidelijker wil communiceren hoe deze vertaald worden in leerdoelen, zodat deze meer gaan leven onder docenten en studenten. De bachelorstudenten onderschrijven dit voornemen. Zij geven in het studentenhoofdstuk van het zelfevaluatie rapport aan dat ze de leerdoelen graag verduidelijkt zouden zien, vooral bij praktijkopdrachten waar het gaat om zelfreflectie.

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de bacheloropleiding overeenkomen met de Dublin-descriptoren. Ook passen de eindtermen binnen het Domeinspecifieke Referentiekader (Bijlage 1), dat is opgesteld door de Kamer Psychologie van de Nederlandse universiteiten, en sluiten ze aan bij de criteria van de European Federation of Psychologists' Associations. De beoogde leerresultaten passen dus bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen.

Masteropleiding

Waar de Groningse bacheloropleiding een breed fundament legt, staan in de masteropleiding verdieping en specialisatie centraal. De masteropleiding is, zoals de afdeling in haar zelfevaluatie rapport zelf aangeeft, 'sterk onderzoekgericht'. Wel biedt zij met name in de klinische richtingen ook ruimte om door stages ervaring op te doen in de beroepspraktijk.

Studenten kunnen kiezen uit elf mastertracks, waarvan vijf parallel in twee talen worden aangeboden, vijf in het Engels en één in het Nederlands. De tracks zijn:

- Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie (Nederlandstalig en Engelstalig)
- Cognitieve Psychologie en Psychofysiologie (Nederlandstalig en Engelstalig)
- Klinische Neuropsychologie (Nederlandstalig en Engelstalig)
- Klinische Psychologie (Nederlandstalig en Engelstalig)
- Toegepaste Sociale Psychologie (Nederlandstalig en Engelstalig)
- Ontwikkelingspsychologie (Nederlandstalig)
- Clinical Forensic Psychology & Victimology (Engelstalig)
- Environmental Psychology (Engelstalig)

- Reflecting on Psychology (Engelstalig)
- Talent Development and Creativity (Engelstalig)
- Traffic Psychology and Sustained Mobility (Engelstalig)

De laatst genoemde vijf tracks zijn nog in een experimentele fase. Ze zijn in 2016-2017 ingericht met hulp van innovatiemiddelen die het college van bestuur heeft verstrekt. De nieuwe mastertracks weerspiegelen de gespecialiseerde onderzoeksexpertises van de RUG en zijn onder meer bedoeld om de opleiding scherper te profileren. Met name Environmental Psychology en Traffic Psychology and Sustained Mobility zijn bijzondere masteropleidingen, niet alleen in Nederland maar ook internationaal. Voor de nieuwe tracks worden actief studenten geworven op de internationale onderwijsmarkt. Zoals ook bij andere universiteiten het geval is, trekken de klinisch-psychologische richtingen aan de RUG veruit de meeste studenten aan: in 2016-2017 betrof ruim de helft van het totale aantal inschrijvingen voor de masteropleiding een van de klinische tracks. Van de nieuwe mastertracks zijn Clinical Forensic Psychology and Victimology en Talent Development and Creativity met zo'n twintig inschrijvingen al direct redelijk succesvol. Voor Environmental Psychology (9 inschrijvingen), Reflecting on Psychology (6 inschrijvingen) en Traffic Psychology and Sustained Mobility (0 inschrijvingen) geldt dit niet.

De meeste tracks zijn internationaal georiënteerd. Alleen de Nederlandstalige tracks Klinische Psychologie, Klinische Neuropsychologie en Ontwikkelingspsychologie richten zich specifiek op de Nederlandstalige arbeidsmarkt. Studenten waarderen de ruime keuzemogelijkheden die ze hebben, ook qua taal, is het panel gebleken.

Om voeling te houden met de arbeidsmarkt laat de afdeling Psychologie zich adviseren door een Raad van Advies, bestaande uit acht alumni. Hiermee vergadert zij tweemaal per jaar. De Raad van Advies heeft bijvoorbeeld aanbevolen om meeloopstages in de bacheloropleiding te introduceren, zodat studenten zich alvast op mogelijke werkelden kunnen oriënteren. Die mogelijkheid wordt bachelorstudenten sinds 2015/2016 extracurriculair geboden.

Hoewel elk van de mastertracks zich richt op een eigen vakinhoudelijk expertisegebied, zijn de beoogde eindkwalificaties generiek geformuleerd en dus voor alle tracks dezelfde (Bijlage 2). Evenals bij de bacheloropleiding volgen ze de Dublin-descriptoren, nu voor een hoger niveau. Hieronder enkele voorbeelden van eindkwalificaties waaraan de Groningse psychologiemeesters moeten voldoen.

- Kennis en inzicht: de student 'heeft kennis en inzicht in het betreffende deelgebied van de psychologie. Het niveau van kennis en inzicht is hoger, dieper en meer specifiek dan in de bacheloropleiding'.
- Toepassing van kennis en inzicht: de student 'is in staat kennis en begrip van het betreffende deelgebied toe te passen en te integreren om complexe problemen te analyseren, te begrijpen en te beïnvloeden. De student is in staat kwantitatief en kwalitatief onderzoek te ontwerpen en uit te voeren'.
- Communicatie: de student 'is in staat om te communiceren over de oplossingen van maatschappelijke en theoretische psychologische kwesties op het betreffende deelgebied van de psychologie, alsmede over de onderliggende theoretische perspectieven, methoden en overwegingen'.

Masterstudenten geven in het studentenhoofdstuk in het zelfevaluatie-rapport aan dat in verschillende tracks verschillende eindtermen meer accent krijgen. De track Reflecting on Psychology bijvoorbeeld benadrukt vooral de eindkwalificatie 'autonoom kennis, begrip en vaardigheden kunnen verwerven', terwijl in de track Klinische Psychologie vooral de toepassing van kennis en inzicht centraal staan. Desalniettemin herkennen de masterstudenten wel de beoogde eindkwalificaties in hun opleiding, al vinden ze dat die meer expliciet zouden mogen worden gemaakt.

Het panel stelt vast dat de eindtermen van de masteropleiding overeenkomen met de Dublin-descriptoren. Ook passen de eindtermen binnen het Domeinspecifieke Referentiekader opgesteld



door de Kamer Psychologie van de Nederlandse universiteiten en sluiten ze aan bij de criteria van de European Federation of Psychologists' Associations (zie Bjlage 1). De beoogde leerresultaten passen dus bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op nationale en internationale eisen.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat de RUG een klassiek ideaal koestert, namelijk het opleiden van *all round* gevormde, kritisch-reflectief ingestelde en wetenschappelijk georiënteerde professionals in de psychologie. Conform deze visie zijn de eindtermen voor de bacheloropleiding goed gekozen. Studenten die een degelijke, klassieke psychologieopleiding ambiëren met veel theoretische vorming en veel vrijheid is om eigen interesse te volgen, komen in Groningen goed aan hun trekken. Zij kunnen de keuze van een specialisatie uitstellen tot het derde studiejaar, wat veel studenten prettig vinden. Het panel waardeert in de Groningse bacheloropleiding Psychologie met name de brede kennisbasis die studenten meekrijgen, de grondige scholing in methoden en technieken en de sterke theoretische component in het curriculum.

Het panel stelt vast dat de RUG op standaard 1 voldoet aan de eisen die aan een bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Masteropleiding

Groningse masterstudenten hebben veel te kiezen. Het panel waardeert de zorgvuldigheid en studentgerichtheid die spreekt uit de vijf parallel aangeboden Nederlands- en Engelstalige mastertracks. Er is hard gewerkt aan de nieuwe mastertracks, en met succes. De opzet van de RUG om een internationale opleiding neer te zetten die aantrekkelijk is voor buitenlandse studenten is geslaagd, terwijl anderzijds de Nederlandse studenten nog steeds in hun eigen taal onderwijs kunnen volgen.

Het panel stelt vast dat sommige nieuwe mastertracks gespecialiseerd en bijzonder zijn; ze richten zich op een microgebied van de psychologie, zoals verkeers- of milieupsychologie. De eindtermen zijn echter voor alle mastertracks hetzelfde. Hierin ziet het panel op zich geen probleem; de eindtermen zijn zo generiek geformuleerd dat ze de lading voldoende dekken. Maar het zou de moeite waard kunnen zijn om voor elk van de mastertracks specifieke eindtermen op te stellen. Dit maakt de doelstellingen van deze tracks explicieter, wat richting kan geven aan het onderwijs. Ook lenen ze zich er meer voor om intern en extern te laten zien waar de tracks naar toewerken. Studenten hebben daar behoefte aan en tegenover potentiële studenten kan de opleiding zo haar marketing versterken.

Het panel zou zich kunnen voorstellen dat het managementteam er op den duur toch voor kiest om – behoudens enkele klinische uitzonderingen – alle mastertracks in het Engels aan te bieden. Zo zou het docenten kunnen vrijspelen die elders misschien harder nodig zijn.

Met het afstemmen van de nieuwe mastertracks op de eigen gespecialiseerde onderzoeksexpertise heeft de RUG ervoor gekozen om uit te gaan van haar eigen kracht, wat het panel begrijpelijk en te billijken vindt. Anderzijds heeft de RUG met deze keuze ook een risico genomen, omdat zij de mastertracks primair heeft gebaseerd op het eigen aanbod en niet op een vastgestelde vraag van de arbeidsmarkt of van studenten. Dat het aantal instromende studenten bij sommige mastertracks vooralsnog achterblijft, zou hiermee kunnen samenhangen. Aannemelijk is dat sommige tracks iets meer tijd nodig hebben om te groeien. Het panel wil daarnaast benadrukken dat de opleiding zich ook met kleine, bijzondere mastertracks waar nooit grote aantallen studenten op af zullen komen heel goed kan onderscheiden. Met name de track Reflecting on Psychology is wat het panel betreft een welkome aanvulling in het Nederlandse psychologielandchap én sluit goed aan bij de sterke Groningse traditie. Overigens zou een benaming als Theoretical and Historical Psychology volgens het panel een betere indruk geven van wat deze mastertrack te bieden heeft. Een alternatief voor

de kleine zelfstandige mastertracks zou kunnen zijn om deze te combineren door de onlangs afgeschafte 'vrije' track te herintroduceren. Dit geeft een iets minder scherp profiel, maar wel meer flexibiliteit. Studenten die zich willen onderscheiden kunnen – in overleg met een verantwoordelijke docent en na goedkeuring van de Examencommissie – op maat hun eigen mastertrack samenstellen. Op termijn valt ook te denken aan een sterkte-zwakteanalyse van de verschillende mastertracks, bijvoorbeeld in termen van reputatie, uniciteit of aansluiting bij de missie van de universiteit.

Het panel stelt vast dat de RUG op standaard 1 voldoet aan de eisen die aan een masteropleiding Psychologie gesteld mogen worden.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting:

De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (student-centred).

Bevindingen

Bacheloropleiding

De Groningse bacheloropleiding biedt studenten een breed overzicht van de psychologie en de daarin toegepaste methoden. De beoogde eindkwalificaties zijn vertaald naar vier leervelden.

- Domeinspecifieke vakken: cognitieve psychologie, biologische psychologie, ontwikkelingspsychologie, persoonlijkheidspsychologie en sociale psychologie,
- Methoden en statistiek,
- Professionele en academische vaardigheden zoals schrijfvaardigheden, gespreksvaardigheden en diagnostische vaardigheden,
- Beschouwende vakken en integratieve vakonderdelen zoals geschiedenis van de psychologie, theorie en ethiek van onderzoeksmethoden.

De vier leervelden zijn door het curriculum heen geweven (zie Bijlage 3 voor een overzicht van het studieprogramma). Alle vakken bouwen op elkaar voort qua niveau en dragen bij aan het realiseren van de beoogde eindkwalificaties.

Een bijzondere keuze van de RUG is dat studenten het eerste halfjaar van hun studie direct een flinke dosis statistiek krijgen (10 EC), aangevuld met een overzicht van de psychologie (5 EC), geschiedenis van de psychologie (5 EC), onderzoeksmethoden en academische vaardigheden.

In de tweede helft van het eerste en de eerste helft van het tweede studiejaar wordt dieper ingegaan op deelgebieden van de psychologie, met vakken als 'Sociale en cross-culturele psychologie', 'Persoonlijkheid en individuele verschillen' en 'Testtheorie en testgebruik' (steeds 5 EC). De tweede helft van het tweede jaar staat vooral in het teken van methodologie, met vakken als 'Theorie en ethiek van onderzoeksmethoden' (5 EC) en 'Wetenschapstheorie' (5 EC). Gedurende het hele tweede jaar krijgen de bachelorstudenten les in statistiek en gespreks- en onderzoeksvaardigheden. Het vak 'Psychologische werkvelden' (5 EC) bereidt hen voor op de keuze voor een specialisatie. In het derde bachelorjaar kiezen studenten voor in totaal 45 EC aan 'differentiatievakken' en een minor. Ze



kunnen deze vrije ruimte op verschillende manieren invullen. De opleiding zelf biedt 47 verdiepende keuzevakken aan. Wie wil kan een 'differentiatieroute' volgen door alle vakken binnen of aanpalend aan één psychologiedomein te kiezen. Daarmee bereidt de student zich voor op een mastertrack. Maar studenten kunnen ook vakken uit veel verschillende domeinen van de psychologie volgen, of aanvullende vaardigheidsvakken, of kiezen voor een 'vrije minor'. In dat laatste geval volgt de student vakken bij een andere Nederlandse faculteit of universiteit, of zij/hij verblijft een semester in het buitenland. Voor de 'vrije minor' moet het gewenste pakket aan de Examencommissie ter goedkeuring worden voorgelegd. Het derde studiejaar wordt afgesloten met de bachelorscriptie. Hierin laten studenten zien dat zij de opgedane kennis en vaardigheden kunnen integreren.

Om tegenwicht te bieden aan de grootschaligheid van de bacheloropleiding Psychologie, heeft de RUG voor het vaardighedenonderwijs zogeheten Academic Learning Communities geïntroduceerd. Dit zijn jaargroepen van zo'n twaalf studenten met (getrainde en betaalde) ouderejaarsstudenten in de rol van mentor, trainer en coach, onder begeleiding van stafleden. Deelname aan deze Academic Learning Communities is de eerste twee jaar verplicht. De leergemeenschappen zijn een soort werkplaatsen, waar kennis uit de hoorcolleges wordt toegepast en waar het – zoals in de zelfevaluatie wordt gesteld – de bedoeling is 'met en van elkaar te leren'. Studenten voeren opdrachten uit om de stof uit de hoorcolleges te integreren, ze oefenen met schrijven, spreken en debatteren en ze spelen rollenspellen. De meeste studenten zijn tevreden over de Academic Learning Communities. Vooral de tweede- en derdejaarsstudenten die de leergemeenschappen begeleiden hebben tegen het panel verklaard dat ze dit een leerzame ervaring vonden. Toch is het panel ook een enkele klacht ter ore gekomen over een leergemeenschap waar een tweedejaarsstudent statistiek er niet in geslaagd zou zijn de aandacht vast te houden 'iedereen zat de tijd uit, of speelde met zijn telefoon'. Desondanks constateert het panel dat de leergemeenschappen over het algemeen goed functioneren.

De faculteit helpt studenten die in hun derde studiejaar naar het buitenland willen. De International Exchange Coördinator beschikt over zo'n 150 buitenlandse adressen waar studenten terecht kunnen. Er wordt streng toegezien op de kwaliteit van de partnerinstellingen en ook op de vorderingen van studenten in het buitenland. Na terugkeer legt de student een portfolio over. De Examencommissie beslist of dit voldoende is voor het gewenste aantal EC's. De Examencommissie roept studenten op om hierover vooraf haar advies in te winnen. Het aantal inkomende en uitgaande uitwisselingsstudenten stijgt. Ter vergelijking: in 2013-2014 kwamen er 72 buitenlandse studenten op uitwisseling naar Groningen en gingen er 56 Groningse studenten naar het buitenland toe. In 2016-2017 waren dit er respectievelijk 126 en 137. De faculteit is hier blij mee, want zij wil met haar Engelstalige bacheloropleiding niet alleen qua taal maar ook inhoudelijk internationaal georiënteerd zijn. Met de keuze van casuïstiek sluit zij aan bij de internationale actualiteit. En bij een deel van zowel de kennisvakken als het vaardighedenonderwijs is expliciet aandacht voor interculturele diversiteit. Om ervoor te zorgen dat studenten zich snel thuis voelen in Groningen en om vermenging van de studentengroeperingen te stimuleren is een buddy-project opgezet, waarbij eerstejaars (zowel buitenlands als Nederlands) gekoppeld worden aan een ouderejaarsstudent.

Langzaam veroveren de eerste onderwijsvernieuwingen het curriculum. Zo wordt gewerkt met een mentimeter, een interactieve presentatievorm, en een 'flipped classroom'. In het laatste geval bereiden studenten zich voor aan de hand van een videocollege en opdrachten, terwijl de contacturen gebruikt worden voor discussie over de behandelde stof. Maar dit betreft naar het panel heeft vernomen voornamelijk slechts incidentele gevallen. Het panel meent dat het opschalen van de begonnen initiatieven de kwaliteit van het onderwijs zeker ten goede kan komen.

Na elk tentamen vullen studenten een evaluatieformulier in over de aan dit tentamen voorafgaande collegeserie. Daarnaast hebben het eerste en tweede jaar van zowel de Nederlandse als de Engelstalige bacheloropleiding hun eigen jaarvertegenwoordiging. Aan het eind van elk semester komen de jaarvertegenwoordigers, de bij het onderwijs in dat jaar betrokken docenten en de onderwijsdirecteur bij elkaar om de kwaliteit, samenhang en studeerbaarheid van het curriculum te bespreken.

Mede dankzij de hardwerkende buitenlandse studenten laten de rendementcijfers voor de bacheloropleiding een stijging zien. Van de studenten die tussen 2010 en 2014 instroomden in de Nederlandse bacheloropleiding heeft tussen 74 en 87 procent binnen vier jaar de bachelor behaald. Voor de studenten die in dezelfde jaren in de Engelse bachelortrack instroomden, ligt dit percentage tussen de 82 en 89 procent. Dit wijst erop dat het curriculum voor studenten goed studeerbaar is. Een van de doelen van de Academic Learning Communities is om studenten te ondersteunen en zo de studeerbaarheid nog verder te vergroten. Het naar voren halen van de statistiekvakken naar de allereerste studiem maanden dient hetzelfde doel. Studenten die niet in staat zijn de statistiekhorde te nemen en voor wie de studie dus niet geschikt is, merken dit al in een vroeg stadium en kunnen dan een andere keuze maken. De genomen maatregelen hebben voorsnog een bescheiden positief effect op de studieresultaten in de propedeuse, stelt de afdeling Psychologie zelf vast.

Studenten waarderen in het Groningse curriculum de opbouw, waarbij na een brede basis veel vrijheid volgt om de eigen interesse te volgen en waarin ze de keuze voor een masterspecialisatie kunnen uitstellen tot in het derde studiejaar. Ze vinden de hoorcolleges van hoog niveau maar wel massaal. Ze zijn blij met de vele keuzevakken die worden aangeboden en ze herkennen dat hun oordeelsvorming en kritisch denkvermogen goed getraind worden. Het belangrijkste verbeterpunt dat zowel naar voren komt in het studentenhoofdstuk van het zelfevaluatierapport als in de gesprekken die het panel heeft gevoerd, is dat studenten graag meer zouden oefenen met het combineren van theoretische kennis uit verschillende vakken en het toepassen hiervan op maatschappelijke vraagstukken. Ze vinden de bacheloropleiding nu wel erg theoretisch. Ook zouden studenten graag nog meer oefenen met schrijven en presenteren.

Masteropleiding

De vernieuwing van de masteropleiding Psychologie aan de RUG is succesvol geweest. Sinds de invoering van de nieuwe mastertracks is de instroom van masterstudenten gestegen van 224 naar 300. Hiervan is nu nog 60 procent afkomstig uit Nederland, maar dit evenwicht verschuift langzaam, want steeds meer buitenlandse studenten kiezen voor de Groningse masteropleiding. Voor studenten met een bachelor diploma Psychologie is zij direct toegankelijk, de overige studenten doen een premasterprogramma. Een Toelatingscommissie bepaalt de aard hiervan. Studenten met een afgeronde hbo-opleiding Toegepaste Psychologie doen een volledig premasterprogramma van 60 EC, overige studenten volgen een programma op maat afhankelijk van hun deficiënties en de gekozen mastertrack. Er zijn twee instroommomenten per jaar: men kan zowel in september als in februari beginnen aan de masteropleiding Psychologie.

Alle mastertracks kennen dezelfde opbouw: 30 EC is gereserveerd voor cursorisch onderwijs (zie Bijlage 3 voor een overzicht van de studieprogramma's). Dat bestaat voor elk van de mastertracks uit twee trackspecifieke basisvakken van elk 5 EC, één trackspecifiek vaardighedenvak van 5 EC, één trackspecifiek methodevak van 5 EC en twee keuzevakken van elk 5 EC, die de student ter verbreding of verdieping kan aanwenden. De resterende 30 EC besteden studenten aan een mastertheseproject, al dan niet in combinatie met een stage. De student kiest voor de masterthese zelf een wetenschappelijke vraagstelling die in haar of zijn profiel past. Een stage is niet verplicht. Wel geven alle studenten een mondelinge presentatie van hun masterthese. Integraal onderdeel van het mastertheseproject is het vak 'Research ethics & scientific integrity'. Dit bestaat uit één hoorcollege van twee uur, een discussiebijeenkomst van twee uur en een opdracht waaraan studenten twee uur besteden. Dit vindt het panel weinig. Ook al komen ethische aspecten ook bij de vaardighedenvakken aan de orde, het thema verdient als zelfstandig vak meer ruimte.

De klinische mastertracks zijn zo ingericht dat studenten hun Basisaantekening Psychodiagnostiek kunnen halen. Voorwaarde is dan wel dat ze een geschikte stageplek vinden. Voor 80 procent van de Nederlandse studenten is dit het geval. Voor de klinische mastertracks zijn er stagereglementen en neemt een stagecoördinator verantwoordelijkheid voor contacten en contracten met stage-aanbieders. Dit wordt moeilijker nu het aantal studenten groeit en ook steeds vaker uit het buitenland komt. In de niet-klinische tracks zijn studenten meer op zichzelf aangewezen als ze een praktijkstage willen doen. Voor deze tracks is er geen afzonderlijke stage-coördinator. Voor de tracks Traffic



Psychology & Sustained Mobility en Cognitieve Psychologie & Psychofysiologie is er geen stagereglement. Studenten moeten zelf een stage vinden, en soms is deze moeilijk in het curriculum in te passen. Wel is de opleiding begonnen – mede op advies van het vorige visitatiepanel uit 2012 – om het stagebureau uit te breiden en ook buiten de klinische tracks een stage aan te moedigen. In samenwerking met de afdeling Career Services wordt aan het begin van elk studiejaar een stage-workshop gegeven, waarin studenten kunnen ontdekken wat voor stageplaats bij hen past en hoe zij hier vervolgens succesvol op kunnen solliciteren.

Net als bij andere opleidingen neemt ook aan de RUG de studieduur in de masteropleiding toe. Over de cohorten die instroomden tussen 2010 en 2014 is het percentage studenten dat binnen één jaar de masteropleiding afrondde gedaald van 48 naar 37 procent. Vooral de stage en masterthesis zijn knelpunten. De afdeling is zich hiervan bewust en zet diverse maatregelen in om de studieduur in de masteropleiding in te dammen. Zo helpt de trackcoördinator elke beginnende masterstudent met het opstellen van een individuele planning. Voorafgaand aan het mastertheseproject ondertekenen student, begeleider en examinerator een contract met daarin een exact tijdspad voor het hele project en de precieze verplichtingen van alle betrokken partijen. Om de stages soepeler te laten verlopen zijn er intervisiebijeenkomsten waar *tips & tricks* kunnen worden uitgewisseld. Soms zijn al deze maatregelen blijkbaar niet voldoende, in andere gevallen kiezen studenten er bewust voor iets extra's te doen, en is niet onvermogen maar hun eigen beslissing de reden waarom hun masteropleiding langer duurt. Het panel kwamen enkele kritiekpunten van studenten ter ore. Sommige studenten vinden dat de studielast niet evenwichtig over het jaar verspreid is. Andere vinden dat het extra instroommoment in februari wel flexibiliteit geeft, maar dat deze wordt ondermijnd doordat in februari veel minder cursussen worden aangeboden dan in september.

De masterstudenten en alumni die het panel gesproken heeft waarderen in de Groningse masteropleiding dat ze door de twee keuzevakken en de vrije keuze voor een theseonderwerp hun eigen accent kunnen aanbrengen. Ze werken hard en leren veel, zowel aan theorie als aan vaardigheden. De te bestuderen literatuur is nieuw en *cutting edge*. Sommige studenten komen van ver om een van de bijzondere Groningse master tracks te volgen. Veruit het belangrijkste kritiekpunt echter – dat in de gesprekken van het panel met zowel masterstudenten als alumni aan de orde kwam en ook spreekt uit het studentenhoofdstuk in het zelfevaluatie-rapport én de alumni-enquêtes – is de geringe mate waarin de masteropleiding voorbereidt op de arbeidsmarkt. Alumni zeggen bijvoorbeeld dat ze wel veel kennis en vaardigheden hebben verworven tijdens hun studie, maar dat die nog te veel 'in het abstracte bleven hangen'. Ze hadden tijdens hun studie graag meer gelegenheid gehad om oplossingen te zoeken voor concrete praktijksituaties, mensen te overtuigen etc. Een van de masterstudenten zei tegenover het panel: 'Het is een goede opleiding, maar wel met veel focus op onderzoek. En dat wil ik later helemaal niet doen.' In het studentenhoofdstuk van het zelfevaluatie-rapport valt te lezen dat masterstudenten Sociale Psychologie teleurgesteld zijn omdat dat de studie minder praktijkgeoriënteerd bleek te zijn dan ze op grond van de voorlichting hadden verwacht. Nu hebben zich tijdens deze visitatieronde studenten en alumni van veel Nederlandse psychologieopleidingen op dit punt ontevreden getoond. Daar kunnen ook oorzaken voor zijn die buiten de opleiding zelf liggen, zoals een onzekere professionele toekomst voor psychologen. Maar in het geval van de RUG lijkt er toch echt meer aan de hand te zijn. Met name het ontbreken van een verplichte stage, waarbij de student wordt ondergedompeld in de praktijk, is hier volgens het panel debet aan. De masterstudenten bevestigen deze indruk. De opleiding zou volgens hen aantrekkelijker worden met een goed gefaciliteerde stage. 'Je leert pas echt rijden als je de weg opgaat', zoals een van de studenten het formuleerde.

Docententeam

Het docententeam aan de Groningse psychologieopleiding heeft een gelaagde structuur. De kern wordt gevormd door gepromoveerde wetenschappelijke stafleden in vaste dienst, die naast het onderwijs ook deelnemen aan wetenschappelijk onderzoek. Hiervan is 16,07 fte beschikbaar voor de bacheloropleiding en 14,47 voor de masteropleiding. Zij zijn veelal verantwoordelijk voor de hoorcolleges. Het kleinschalig, arbeidsintensief onderwijs wordt gegeven door 'toegevoegde docenten', veelal met een tijdelijke deeltijdsaanstelling. Van deze groep is ongeveer de helft

gepromoveerd. Het vaardighedenonderwijs in de eerste jaren van de bacheloropleiding ten slotte wordt grotendeels uitgevoerd door student-assistenten, onder supervisie. In het derde jaar van de bacheloropleiding wordt het vaardighedenonderwijs vrijwel uitsluitend uitgevoerd door docenten. Een derde van de docenten is afkomstig uit het buitenland. In november 2017 beschikte driekwart van alle docenten over een basiskwalificatie onderwijs. De overige docenten waren bezig die kwalificatie te behalen. Vijf stafleden hebben een seniorkwalificatie onderwijs. Alle stafleden voor wie Engels niet de moedertaal is, hebben een taaltest Engels afgelegd en zijn hiervoor geslaagd op minimaal B2 (adequaat), maar bij voorkeur C1-niveau (gevorderd).

Vakdocenten die lesgeven in verschillende jaarlagen overleggen regelmatig met elkaar. Daarnaast is er een Bachelorraad waarin de jaarcoördinatoren vrijwel maandelijks zaken met elkaar afstemmen en een Masterraad waarin alle trackcoördinatoren vier maal per jaar met elkaar afstemmen. Eens per jaar is er voor alle docenten een Teaching Day waarop expertise wordt gedeeld.

De studenten zijn over het algemeen blij met hun docenten, al zijn er ook wel eens werkgroepen die niet zo goed uit de verf komen. Groningse psychologiestudenten vinden dat hun docenten over veel kennis beschikken en bereid zijn om van de gebaande paden af te wijken. Hun enthousiasme vinden de studenten stimulerend.

De werkdruk is zoals aan de meeste psychologiefaculteiten ook in Groningen een probleem. Zelfs al is de staf-studentratio tussen 2010 en 2016 verbeterd van 1:48 naar 1:41, er zijn in de bacheloropleiding nog steeds relatief veel studenten per docent, wat onder meer de neiging om in de eerste bachelorjaren vrijwel uitsluitend met multiple choice-tentamens te toetsen begrijpelijk maakt. Docenten krijgen per onderwijsactiviteit een aantal dagdelen toebedeeld. Die aantallen ervaren zij als redelijk, al gaan ze er ook weleens overheen omdat ze nu eenmaal hart voor hun vak hebben.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleiding beschikt over onderzoekslaboratoria en skills labs. De afdeling Psychologie stuurt daarnaast de faculteitsbrede Methodologiewinkel aan. Hier geven studenten uit de researchmasteropleiding consulten over het opzetten of uitvoeren van onderzoek. Voor problemen met hun opleiding of persoonlijke problemen kunnen studenten terecht bij een studieadviseur. Bij het plannen van een studieverblijf in het buitenland kunnen studenten ondersteuning krijgen van een international exchange coördinator. Een bachelorstudent verklaarde tegenover het panel: 'De ondersteuning is goed, maar je moet wel zelf initiatief nemen'. Het panel stelt vast dat de informatievoorziening en studiebegeleiding adequaat zijn.

Opleidingscommissie

Het panel heeft een nog maar kort in functie zijnde, maar voortvarende Opleidingscommissie aangetroffen. Er is één Opleidingscommissie, die toeziet op de onderwijskwaliteit in zowel de bachelor- als de masteropleiding. De Groningse Opleidingscommissie bestaat uit vier stafleden en vier studentleden. Alle studentleden zijn afkomstig uit de bacheloropleiding. Opmerkelijk genoeg ontbreekt er een masterstudent in de Onderwijscommissie, zodat de belangen van masterstudenten niet rechtstreeks worden behartigd. Hier moet snel iets aan gebeuren, vindt het panel. Het raadt de afdeling Psychologie aan masterstudenten actief uit te nodigen om zitting te nemen in deze belangrijke commissie. Een aansprekend idee vindt het panel dat de Opleidingscommissie op basis van de evaluaties jaarlijks tien *best practices* inventariseert. Zij interviewt de hierbij betrokken docenten en studenten en verspreidt deze inspirerende verhalen op de *Teaching Day* en in een digitale nieuwsbrief om andere docenten te inspireren.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Net als de studenten heeft het panel waardering voor de opbouw van het Groningse bachelorcurriculum, waarbij studenten vanuit een brede basis hun interesse bepalen en hun focus



zoeken. Het naar voren halen van de statistiekvakken kan als een soort late matching effectief zijn en past in het onderzoeksgerichte profiel van de opleiding. Bovendien rendeert het vak zo maximaal. Studenten verklaren dat ze, eenmaal statistisch onderlegd, in de loop van hun studie statistiek steeds interessanter gaan vinden als ze zien hoe statistische methoden worden toegepast. Het panel vindt het ook prijzenswaardig dat de Groningse studenten veel ethiek en wetenschapsfilosofie krijgen. Dit maakt hen tot bewustere psychologen, die kritisch reflecterend kunnen kijken naar hun eigen functioneren en dat van hun vakgenoten in het licht van de wetenschappelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid van de psychologie.

Het panel waardeert ook dat de internationalisering van de bacheloropleiding Psychologie zich aan de RUG niet beperkt tot het aanbieden van Engelstalig onderwijs. Er zijn relatief veel buitenlandse docenten, er is aandacht voor interculturaliteit en een buddyproject stimuleert dat (buitenlandse) studenten zich snel thuis voelen. Studenten die enige tijd in het buitenland willen studeren worden goed ondersteund en de staf ziet erop toe dat hun studie-ervaringen over de grens van voldoende kwaliteit zijn.

Het *peer to peer* onderwijs is in de Groningse psychologieopleiding met de Academic Learning Communities goed ontwikkeld. Enerzijds ziet het panel hierin een goede gelegenheid voor ouderejaarsstudenten om hun eigen kennis over te dragen en goed te laten indalen. Het is in de gesprekken die het panel voerde ook duidelijk geworden dat ze dit waarderen. Voor jongerejaars studenten zijn de leergemeenschappen een kans om te leren van leeftijdsgenoten die nog maar één stap verder zijn dan zichzelf en hen dus goed kunnen helpen. Bovendien scheppen de leergemeenschappen in een jaarlaag met honderden studenten van uiteenlopende herkomst eilandjes van verbondenheid. Studenten zeggen dat ze zich dankzij de Academic Learning Communities snel thuis voelen. Anderzijds wil het panel ervoor waarschuwen de leergemeenschappen niet als panacee te gebruiken, en niet als oplossing voor een tekort aan personeel. Deze werkvorm is met name minder geschikt voor de overdracht van kennis en vaardigheden die langdurige professionele ervaring en verdieping vereisen, zoals psychotherapeutische competenties of een brede visie op het vakgebied. Als de Academic Learning Communities hiervoor toch worden ingezet, dan zou er ten minste zeer goede supervisie moeten zijn, bij voorkeur wekelijks overleg tussen de begeleider en de verantwoordelijke coördinator.

Met een staf-studentratio van 1 op 41, waarbij zowel hoogleraren als student-assistenten en alles daartussen tot de staf worden gerekend, is schaarste aan docenten de achilleshiel van de Groningse bacheloropleiding Psychologie. Het managementteam geeft aan te verwachten dat dit de komende jaren zal verbeteren; het panel acht dit inderdaad zeer wenselijk. Het geeft de faculteit in overweging om docenten van de masteropleiding die met een staf-studentratio 1 op 18 aanzienlijk beter bedeeld is een grotere taak te geven in de bacheloropleiding. Ook de inzet van innovatieve ICT-gestuurde onderwijsvormen zou kunnen bijdragen aan een goede kwaliteit van onderwijs met weinig docenten.

Het panel constateert dat vernieuwingen zoals activerend onderwijs en de inzet van ICT aan de RUG een prille, voorzichtige start maken. Het moedigt de faculteit aan deze vernieuwingen verder door te zetten. Het heeft gezien dat het managementteam de kwaliteitszorg in de bacheloropleiding goed op orde heeft, met regelmatige evaluaties en halfjaarlijkse gesprekken met studenten. Zij voelen zich gehoord en vinden dat het managementteam open staat voor feedback.

De onderzoeksgerichte Groningse opleiding staat wel op enige afstand van de arbeidsmarkt. Het faciliteren van (extracurriculaire) meeloopstages, waartoe besloten is op aanraden van alumni, vindt het panel dan ook een uitstekend idee. Dat geldt ook voor de praktijkgerichte gastcolleges waarmee de theoretische vakken worden afgesloten. Toch zijn deze maatregelen in de ervaring van studenten niet toereikend, gezien hun persistente behoefte aan meer integratie en toepassing van de theoretische vakken. Het panel beveelt de afdeling aan om docenten aan te sporen te laten zien hoe theoretische inzichten actuele kwesties kunnen verhelderen en om de cursussen te verrijken met praktijkgerichte elementen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het analyseren van praktijkcasussen aan

de hand van theorie. Zo'n analyse-opdracht kan ook heel goed dienen als tentamen. Praktijkgerichte onderwijselementen zouden analoog aan de leerlijnen in het onderwijs kunnen worden geïntegreerd.

Het panel kenschetst de bacheloropleiding Psychologie aan de RUG als een doortimmerde, klassieke, brede opleiding van een goed niveau, die meer op de psychologie als wetenschap is gericht dan op de psychologie als praktisch maatschappelijk werkveld. Het panel constateert dat de bacheloropleiding op standaard twee zonder meer voldoet aan de kwaliteitseisen die aan een universitaire bacheloropleiding Psychologie gesteld mogen worden. Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Masteropleiding

Het panel ziet diverse positieve aspecten aan het masteronderwijs aan de RUG. Bijvoorbeeld de duidelijke structuur die alle mastertracks in de opleiding Psychologie gemeenschappelijk hebben en die garandeert dat alle Groningse psychologiemasters aan vergelijkbare standaarden voldoen. Het panel waardeert dat de methodologievakken evenals in de bacheloropleiding ook in de masteropleiding goed vertegenwoordigd zijn; het is bijzonder dat studenten keuze hebben uit maar liefst zes methodologievakken, waarvan één verplicht. Dit versterkt het profiel van de onderzoeksgerichte Groningse psychologieopleiding. Ook de vrijheid die studenten krijgen om in hun masterjaar 40 EC zelf in te vullen door twee keuzevakken en een zelfgekozen vraagstelling voor de masterthese maakt de opleiding aantrekkelijk. De masterstudenten worden hierdoor maximaal uitgenodigd om vorm te geven aan hun eigen leerproces en een eigen profiel te ontwikkelen.

Het panel ziet ook enkele verbeterpunten. Zo meent het dat de ethische aspecten van de psychologie een prominentere plaats in het masterprogramma zouden moeten krijgen dan de vier uren die er nu voor gereserveerd zijn. Dit zou goed passen in het profiel van de Groningse opleiding. Weliswaar is er veel aandacht voor ethiek in de bacheloropleiding, maar niet alle masterstudenten komen van de RUG. In de masteropleiding zou een ethiekvak kunnen worden gegeven dat is toegespitst op de gekozen mastertrack. Te denken valt bijvoorbeeld aan een probleemgestuurde benadering gekoppeld aan een praktijk- of onderzoeksstage, waarbij studenten hun eigen aanpak dan wel onderzoeksmethoden ethisch bevragen.

De grootste en belangrijkste uitdaging voor de Groningse afdeling Psychologie is om de psychologische praktijk naar binnen te halen in de masteropleiding. Dit geldt niet alleen voor de klinische, maar voor alle tracks, met uitzondering wellicht van de mastertrack Reflecting on Psychology. De Groningse psychologieopleiding mag zich dan profileren als een met nadruk wetenschappelijke opleiding, de werkelijkheid is toch dat het overgrote deel van de studenten als *scientist-practitioner* aan de slag gaat en niet als wetenschappelijk onderzoeker. Dit is eens te meer het geval nu de onderzoeksmaster een gevestigd instituut is. Ook de RUG kent een onderzoeksmaster Behavioural and Social Sciences die wél specifiek opleidt voor een academische carrière. Het visitatiepanel uit 2012 merkte over de Groningse masteropleiding op standaard 2 al op het 'opmerkelijk' te vinden 'dat het niet verplicht is om een externe praktijkstage te lopen tijdens de masteropleiding'. Het panel was toen 'van mening dat een stage een belangrijke bijdrage kan leveren aan de praktijkervaring van studenten en aan hun voorbereiding op de beroepspraktijk.' Het huidige panel is dezelfde mening toegedaan. Het dringt erop aan dat de RUG voor alle mastertracks een stage opneemt als verplicht onderdeel van het curriculum. Voor zowel praktijk- als onderzoeksstagetrjecten moeten leerdoelen en een stagereglement worden opgesteld en het curriculum moet zo worden ingericht dat een stage er goed in past. Voor de praktijkstages moeten studenten in alle tracks hulp krijgen bij het zoeken van een goede stageplek en begeleiding bij de stage zelf. Dat de RUG bezig is het stagebureau uit te breiden vindt het panel in dat licht een gezonde ontwikkeling. De praktijkstage kan heel goed samenhangen met de masterthese, maar het stageverslag dient apart beoordeeld te worden. Een eventuele onderzoeksstage kan wel geïntegreerd worden met een masterthese (voor in totaal 30 EC), maar wezenlijk hierbij is dat de student ook hier ervaring opdoet buiten de eigen universiteit. Dit kan bijvoorbeeld door mee te gaan naar internationale symposia en presentaties te geven bij wetenschappelijke congressen. Het panel is zich



ervan bewust dat het integreren van een verplichte stage in het curriculum en het toezien op de kwaliteit hiervan een ingrijpende operatie is, zeker waar de stagiairs buitenlandse studenten zijn. Maar het is er ook van overtuigd dat deze ingreep in de onderwijsleeromgeving de studenten nog beter dan nu het geval is in de gelegenheid zal stellen aan de beoogde eindkwalificaties te voldoen.

Samenvattend acht het panel het urgent dat in de masteropleiding Psychologie aan de RUG voor alle tracks een verplichte praktijk- dan wel onderzoeksstage wordt opgenomen. Wenselijk is verder het bieden van substantiële ethiekonderwijs dan de vier uur die er nu voor is ingeruimd. Tegenover deze verbeterpunten staan echter genoeg positieve kwaliteiten, zoals de heldere structuur voor alle mastertracks, het ruime aanbod aan methodologieonderwijs, de grote keuzevrijheid voor studenten, deskundige en betrokken docenten en een voortvarende Opleidingscommissie. Daarom oordeelt het panel toch dat de opleiding beschikt over de basiskwaliteit die van een masteropleiding Psychologie verwacht mag worden. Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting:

De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De afdeling Psychologie toetst haar studenten volgens een toetsplan, dat is gebaseerd op het toetsbeleid van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen. In het toetsplan zijn per vak de leerdoelen weergegeven, en worden deze gerelateerd aan de beoogde eindtermen. Zo garandeert het toetsplan dat studenten alleen kunnen slagen als ze de beoogde eindtermen hebben gerealiseerd.

In de eerste twee jaar van de bacheloropleiding wordt de kennis van studenten veelal summatief getoetst aan de hand van *multiple choice* tentamens. De afdeling experimenteert met digitaal toetsen; sinds kort kan dit niet alleen met *multiple choice* vragen maar ook met korte open vragen. In het derde bachelorjaar worden de toetsvormen gevarieerder en zijn – mede op advies van het visitatiepanel uit 2012 – ook essayopdrachten opgenomen. Voor het vaardighedenonderwijs bepaalt de kwaliteit van practicumuitvoering, papers, presentaties etc. het cijfer. Tot september 2018 kregen studenten alleen afgeronde hele cijfers (behalve voor theses en practica). Hiermee wilde de afdeling schijnnaauwkeurigheid voorkomen. Bij studenten liet dit gebruik echter soms een gevoel van onvrede achter; zij willen juist graag dat een cijfer hun inspanningen zo exact mogelijke reflecteert. Om die reden heeft de afdeling besloten vanaf 2018 op halve punten af te ronden. Dit lijkt het panel een goede middenweg.

De afdeling Psychologie constateert zelf in haar zelfevaluatie rapport dat studenten bij tentamens graag meer uitgedaagd zouden willen worden. De *multiple choice* vragen die in de eerste twee jaren van de bacheloropleiding de norm zijn, bieden die uitdaging in onvoldoende mate. Ook in de gesprekken met het panel kwam deze wens van studenten aan de orde. Interessant zijn in deze

context de ervaringen van de basiseenheid Cognitieve Psychologie, die drie jaar geleden is overgegaan op tentaminering met open vragen, wat volgens de docenten voor de studenten een enorme verbetering van de leerervaring heeft opgeleverd.

Een andere wens van studenten is: formatief toetsen. Ze willen graag meer dan nu gebeurt in de bacheloropleiding feedback ontvangen op gemaakte opdrachten en weten waar ze staan. De afdeling Psychologie schrijft in haar zelfevaluatie-rapport dat zij 'de toegevoegde waarde van formatief toetsen onderzoekt'. Meer formatieve toetsing zou zonder twijfel de leeropbrengsten in het bachelorcurriculum kunnen verhogen. Bijvoorbeeld kunnen de reeds bestaande experimenten met digitaal formatief toetsen worden opgeschaald. In het derde bachelorjaar, als de groepen kleiner zijn, krijgen de studenten overigens ook in de huidige situatie al meer feedback, waar ze blij mee zijn. Soms krijgen ze een paper wel driemaal terug, vertelden de studenten.

De Groningse aanpak van de bachelortheses biedt in de ogen van het panel een mooi evenwicht tussen groeps- en individueel werk. Groepen studenten gebruiken dezelfde onderzoeksmethode. Ze verzamelen samen data, maar verdelen vervolgens de datasets. Ze schrijven een individuele inleiding met eigen vraagstelling, geven een individuele weergave van de variabelen die voor hun vraagstelling van belang zijn, en een individuele discussie en conclusie. Hoewel deze opzet dus uitstekend is, heeft het panel vastgesteld dat het onderscheid tussen wat collectief en wat individueel moet worden aangepakt nog niet voor alle docenten even helder is en dus niet altijd consistent wordt toegepast. Het panel raadt aan dat de Examencommissie hiervoor concrete procedures vastlegt, die tot uiting komen in het beoordelingsprotocol en ook dat steekproefsgewijs gecontroleerd wordt of het daarna goed gaat.

Bij een steekproef onder de bachelor- en mastertheses en bijbehorende beoordelingsformulieren heeft het panel vastgesteld dat feedback en beoordeling transparant zijn uitgevoerd. Het panel kon zich over het algemeen vinden in de gegeven cijfers. Wel zijn voor de thesebeoordeling nog verschillende formulieren in omloop, die niet altijd volledig waren ingevuld (soms alleen een cijfer, geen toelichting). Ook is het panel gestuit op twee theses waar de onafhankelijkheid van de beoordeling in het geding was. In één geval waren de eerste en tweede beoordelaar elkaars echtelieden, in een ander geval was niet alleen de eerste maar ook de tweede beoordelaar actief betrokken bij de begeleiding. Het cijfer dat bachelorstudenten krijgen voor hun these is gebaseerd op individuele prestaties, maar wordt ook beïnvloed door hun individuele bijdrage aan het *teamwork*. Bij één bachelorthese leidde dit tot vertekening. De student kreeg een hoog cijfer omdat zij zich in het groepsproces had onderscheiden van collega-studenten, maar verdiende dat cijfer in absolute zin niet. Het panel heeft gesproken met de betrokken docent, die het met deze analyse eens was. Ten aanzien van bovengenoemde punten vond het panel het dan ook geruststellend dat de Examencommissie dergelijke onvolkomenheden in de uitvoering van het toetsbeleid eveneens heeft opgemerkt, en het initiatief heeft genomen tot een kalibratieprocedure. Docenten van verschillende basiseenheden zijn inmiddels met elkaar in gesprek gegaan over het beoordelingsproces. Deze gesprekken moeten leiden tot een geactualiseerde en breed gedragen set van beoordelingscriteria voor de theses.

Masteropleiding

Bij de vakken in de masteropleiding is het essay de belangrijkste toetsvorm, al komen ook hier nog *multiple choice* tentamens voor. Bij het toetsen van vaardigheden zoals presenteren, professionele gesprekken voeren en een onderzoeksvoorstel schrijven worden beoordelingsformulieren ingezet. Bij de beoordeling van de masterthese staan duidelijke leerdoelen centraal, die zijn afgeleid van de beoogde eindkwalificaties. Er zijn twee onafhankelijke beoordelaars; in principe zijn dit gepromoveerde stafleden. Bereiken de beide beoordelaars geen consensus over het eindcijfer, dan roepen zij de hulp in van een derde beoordelaar. Als het masterproject tevens een praktijkstage omvat, wordt deze geëvalueerd in samenspraak met de externe begeleider. Het oordeel van de externe stagebegeleider kan het cijfer een halve punt naar beneden of naar boven brengen. Dit vindt het panel een goede, pragmatische oplossing. Voor de steekproef uit de mastertheses gelden dezelfde bevindingen als bij de bachelortheses. Aanvullend heeft het panel vastgesteld dat de



verschillen in beoordelingswijze van kleine mastertheses (11 EC, van studenten die de these combineren met een praktijkstage) en grote mastertheses (30 EC, van studenten die geen stage doen) nog onvoldoende duidelijk zijn. Op dit punt is verbetering nodig.

Examencommissie

De Examencommissie ziet toe op de toetskwaliteit van zowel de bachelor- als masteropleiding. Onderdeel van de Examencommissie is een Toetscommissie. Deze neemt de reguliere kwaliteitsbewaking van de tentamens voor haar rekening. Het panel heeft vastgesteld dat de Examencommissie voortvarend te werk gaat. Zij bekijkt jaarlijkse overzichten van cijferverdeling over de verschillende varianten, en gaat bij onregelmatigheden in gesprek met de betrokken examinatoren. Tevens beoordeelt zij sinds 2016 elk semester een steekproef van de bachelortheses opnieuw. Mede door deze herbeoordeling heeft zich een behoefte afgetekend aan meer consensus over de interpretatie van de beoordelingscriteria. De Examencommissie heeft het initiatief genomen tot een kalibratieprocedure, waarbij docenten van verschillende basiseenheden met elkaar in gesprek gaan over het beoordelingsproces. Deze gesprekken moeten leiden tot een geactualiseerde en breed gedragen set van beoordelingscriteria voor de theses.

De Examencommissie heeft tegenover het panel verklaard dat zij zich uitsluitend richt op kwaliteitsbewaking van summatieve toetsen en dat zij formatieve toetsing niet tot haar taken rekent. Het panel meent echter dat de Examencommissie ook voor de kwaliteit van formatieve toetsing garant zou dienen te staan. De reden is dat deze vorm van toetsing een duidelijke meerwaarde kan hebben voor het behalen van de eindkwalificaties van de opleiding, maar alleen als zij goed wordt uitgevoerd.

Overwegingen

Bachelor- en masteropleiding

Het panel is verheugd dat de afdeling Psychologie van de RUG de wens van studenten heeft opgemerkt om meer open vragen en meer feedback op te nemen bij de toetsing van het cursorisch onderwijs in de eerste twee bachelorjaren en dat zij bereid is deze wens serieus te nemen. Het panel stelt vast dat minder nadruk op *multiple choice* tentamens het onderwijs uitdagender kan maken en de leeropbrengsten kan verbeteren. Bovendien laten eindkwalificaties als 'toepassing van kennis en inzicht' en 'oordeelsvorming' zich moeilijk toetsen door uitsluitend *multiple choice* vragen. Het panel juicht alle vernieuwende initiatieven op dit gebied dan ook van harte toe. Voor wat betreft het werken met open vragen en bijbehorende antwoordmodellen kan de basiseenheid Cognitieve Psychologie als een voorloper worden beschouwd, wier goede voorbeeld navolging verdient. Wel merkt het panel nogmaals op dat de verhouding tussen het aantal docenten en studenten in de bacheloropleiding, vergeleken bij andere universiteiten krap is. Als gevolg hiervan dreigen vele uitstekende initiatieven in tijdgebrek te sneuvelen, wat volgens het panel erg jammer zou zijn.

Ten aanzien van de beoordeling van bachelor- en mastertheses constateert het panel dat de systematiek hiervoor op zich in orde is: formuleren die gekoppeld zijn aan de leerdoelen, een onafhankelijke beoordeling door een eerste en tweede beoordelaar en een goede weging van collectieve en individuele elementen bij de bachelorprojecten, en van stage en these bij de masterprojecten. De uitvoering laat echter op sommige punten nog te wensen over. Zo heeft het panel in enkele gevallen geconstateerd dat beoordelaars *de facto* toch niet onafhankelijk waren (want gehuwd of beiden als begeleider bij het proces betrokken), dat er verschillende formulieren in omloop zijn, dat formulieren soms niet volledig worden ingevuld, en dat de beoordeling in een enkel geval niet zuiver was (vertekening van het cijfer door onevenredig hoge beloning voor groepsbijdrage). Het is dan ook goed dat de Examencommissie een kalibratieproject is gestart, en dat op grond hiervan reeds vanaf het najaar van 2018 met uniforme, geactualiseerde, gerubriceerde en breed gedragen beoordelingsformulieren zal worden gewerkt. Het panel heeft er vertrouwen in dat hiermee de problemen in de uitvoering van het toetsbeleid kunnen worden ondervangen. Ervaringen met beoordeling uitwisselen, ook over de grenzen van basiseenheden heen, zou overigens geen eenmalig

onderdeel van een kalibratieproject hoeven te zijn maar kan ook een regelmatig terugkerende gezonde praktijk worden.

Het panel adviseert de afdeling Psychologie om voor mastertheses met verschillende omvang separate beoordelingsformulieren te hanteren, zodat het verschil in eisen die aan deze werkstukken mogen worden gesteld expliciet wordt. Ook moeten stageverslagen en theses apart worden beoordeeld. Als in de toekomst een praktijk- of onderzoeksstage een verplicht onderdeel van de masteropleiding wordt, dan is het raadzaam bij alle stages niet alleen het verslag, maar ook het proces zelf te beoordelen op gelijke wijze zoals dat nu al met praktijkstages gebeurt. Voorts adviseert het panel de afdeling Psychologie om bij de toewijzing van een tweede beoordelaar nog beter te letten op onafhankelijkheid en te zorgen voor steeds variërende combinaties van beoordelaars.

Samenvattend oordeelt het panel dat de bachelor- en masteropleiding Psychologie aan de RUG op standaard 3 voldoen aan de kwaliteitseisen die aan een universitaire opleiding Psychologie gesteld mogen worden. Invoering van meer open vragen en formatieve toetsing in de eerste twee bachelorjaren en aanscherping van de toetspraktijk voor de beoordeling van eindwerken zijn gewenst.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoende'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting:

Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Bacheloropleiding

Het panel heeft een steekproef van vijftien bachelortheses bestudeerd en stelt vast dat deze van voldoende niveau zijn. Zowel in de inleiding als de discussie werd overtuigend beargumenteerd dat de onderzoeksvragen relevant zijn voor psychologische theorievorming; er werd een relevante onderzoeksmethode gebruikt om de vraag te beantwoorden; ook waren de analysetechnieken adequaat. De studenten blijken inderdaad (zoals in de beoogde eindkwalificaties in omschreven) in staat te zijn om eenvoudig onderzoek op te zetten en uit te voeren, de gegevens te interpreteren en een oordeel te vormen over de conclusies van het onderzoek die gebaseerd zijn op afwegingen van relevante maatschappelijke en ethische aspecten. Opmerkelijk is dat in de enquête van de Groninger Alumni Vereniging Psychologie uit 2015 meer dan de helft van de respondenten aangeeft de bachelorthese als 'onbelangrijk' of 'zeer onbelangrijk' voor de carrière te hebben ervaren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de meeste studenten na het behalen van hun bachelordiploma doorgaan met een masteropleiding, waar ze nóg een these schrijven die dicht bij hun latere beroepsuitoefening staat. De bachelorthesis bereidt studenten dus goed voor op de masteropleiding, maar niet zozeer op de toekomst daarna. Veruit het meeste profijt zeggen alumni te hebben van de vaardigheidsvakken. Bijna 87 procent vindt deze vakken 'belangrijk' of 'zeer belangrijk'. Van de alumni vindt meer dan 95 procent dat de bacheloropleiding 'voldoende' of 'goed' aansluit op de masteropleiding.

In gesprekken met het panel gaven alumni aan dat zij in hun opleiding een stimulans hadden gemist om te reflecteren op de eigen professionele toekomst. Hierin is inmiddels voorzien met de Academic Learning Community Psychologische Werkvelden (5 EC) in het tweede bachelorjaar. Studenten



worden hierin voorgelicht over de verschillende werkvelden van psychologen, en reflecteren op hun eigen wensen en ambities.

Behalve het niveau van de eindwerken en het functioneren van alumni is ook het rendement van de eigen masteropleiding een indicatie voor de mate waarin de bacheloropleiding Psychologie van de RUG haar eindkwalificaties realiseert. Immers, bijna 80 procent van de Groningse masterstudenten is afkomstig uit de eigen bacheloropleiding, aangevuld met 15 procent studenten die in de Bacheloropleiding een pre-masterpakket doen. De uitval in de masteropleiding schommelt rond de 5 procent, en ongeveer 80 procent van de studenten studeert binnen twee jaar af. Dit wijst erop dat de bacheloropleiding voldoende voorbereidt op de (eigen) masteropleiding. Uit anekdotische informatie van de afdeling Psychologie blijkt verder dat in Groningen afgestudeerde psychologiebachelors geregeld worden toegelaten tot een masteropleiding in het buitenland, waaronder Duitsland. De Duitse masteropleiding Psychologie is zeer selectief en heeft maar weinig plaatsen. Hieruit valt af te leiden dat dit deel van de Groningse bachelors aan de hoogste normen voldoet.

In haar zelfevaluatie rapport geeft de afdeling Psychologie bij standaard 4 aan in de bacheloropleiding te streven naar een betere aansluiting op de arbeidsmarkt. Dat acht het panel een lovenswaardig voornemen en het raadt de afdeling aan dit voornemen spoedig te concretiseren.

Masteropleiding

Op basis van de scripties in de steekproef stelt het panel vast dat de mastertheses over het algemeen van een aanvaardbaar niveau zijn, met uitschieters zowel naar boven ('drie studies die helpen licht te werpen op een interessant fenomeen, buitengewoon goed opgeschreven', 'onderzoek prima uitgevoerd', 'alles heel goed doordacht en opgeschreven') als naar beneden 'aan de lichte kant; het niveau week niet zo heel veel af van dat van de bachelortheses').

Uit de Nationale Alumni Enquête van 2017 blijkt dat 95 procent van de respondenten die in 2014-2015 aan de RUG afstudeerden als psycholoog, aan het werk is. Wel heeft ongeveer de helft een baan waarvoor een masterdiploma geen voorwaarde is. Ook de enquête van de Groninger Alumnivereniging Psychologie uit 2015 waarnaar het zelfevaluatie rapport verwijst, geeft cijfers over het succes van de Groningse alumni op de arbeidsmarkt. Hieruit blijkt dat bijna de helft van de 190 respondenten direct na het afstuderen een baan had gevonden; de andere helft was een maand of langer werkloos. Als het gaat over hoe de alumni terugkijken op hun opleiding werpt de enquête geen al te rooskleurig licht op de leerresultaten. Van de 160 alumni die ten tijde van de enquête een baan hadden vond 64 procent dat de opleiding een 'onvoldoende' of 'slechte' basis gaf voor een start op de arbeidsmarkt. Als basis voor de huidige baan vond nog steeds 55,5 procent de opleiding 'onvoldoende' of 'slecht'. Hier zal de afdeling Psychologie meer aan moeten doen dan tot nu toe het geval was, zoals het panel onder standaard 2 beargumenteert.

Dat de afdeling Psychologie een Raad van Advies heeft ingesteld waarin alumni zitting hebben, is een stap in de juiste richting. Nu komen deze adviserende alumni nog vooral uit de klinische hoek. De afdeling wil die basis verbreden zodat de Raad van Advies een betere afspiegeling biedt van de werkvelden waarvoor alle mastertracks opleiden. Ook wil zij de rol van de Raad van Advies versterken, om zo de band met de arbeidsmarkt hechter te maken. Het panel juicht deze voornemens van harte toe.

Overwegingen

Bacheloropleiding

Het panel constateert dat het niveau van de eindwerken in de bacheloropleiding voldoet aan de verwachtingen. Ook uit de evaluaties van alumni en de prestaties van aan de RUG opgeleide psychologiebachelors blijkt dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Masteropleiding

Het panel constateert dat het niveau van de eindwerken in de masteropleiding voldoet aan de verwachtingen. De Groningse alumni zijn voldoende succesvol op de arbeidsmarkt. De beoogde eindresultaten worden dus in voldoende mate gerealiseerd. Wel blijkt uit de evaluaties van alumni dat de opleiding haar aansluiting op de arbeidsmarkt moet verbeteren, zoals het panel bij standaard 2 reeds heeft vastgesteld.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

Masteropleiding Psychologie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoende'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als 'voldoende'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Psychologie* als 'voldoende'.





BIJLAGEN





BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

1. Inleiding

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de eerdere visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000, 2006 en 2012 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2015). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het verzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen werden weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beriep zich o.a. op het argument dat de vierjarige opleidingen als van voldoende niveau zijn beoordeeld en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische studieonderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in een subdiscipline van de psychologie (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is. De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding psychologie of naar een andere (aanpalende) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de 1-jarige masteropleiding psychologie een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog. Daarentegen zijn de tweejarige researchmasteropleidingen psychologie of multidisciplinaire researchmasteropleidingen, b.v. in cognitieve neurowetenschap, een noodzakelijke voorwaarde tot een verdere loopbaan in wetenschappelijk onderzoek.

In de bachelor-masterstructuur gaat het om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na afronding van de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding psychologie, dat de bachelor- en masteropleiding juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor- én masteropleiding tezamen. Daarmee verschaftte het ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen in de bachelorfase verschilt. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende masterspecialisaties) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen.



Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte in de bachelorfase. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding studenten voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan. In Europees kader is de studentmobiliteit in de periode 2010-2016 aanzienlijk toegenomen en diverse psychologieopleidingen bieden tevens bachelorprogramma's in het Engels aan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving in een complexe, multiculturele samenleving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de fysieke en maatschappelijke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele, technologische of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en surveys en combinaties hiervan. Kennis van verschillende veelgebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn en functioneren van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en professioneel handelen is daarom onontbeerlijk. Kennis en ervaring met ICT-middelen zoals ingezet bij zorg via internet (e-Health) is ook van groot belang.

3. Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere studieonderdelen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, psychodiagnostiek en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om

(indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;

d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;

e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de masterspecialisatie;

b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;

c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de masterspecialisatie) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut, klinisch neuropsycholoog of schoolpsycholoog;

d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.



BIJLAGE 2: BEOOGDE EINDKWALIFICATIES

Bacheloropleiding Psychologie

Dublin-descriptor	Specificatie naar de eindkwalificaties Bacheloropleiding Psychologie/RUG De student ...
1. Kennis en inzicht	... heeft kennis van en inzicht in de theorieën en bevindingen van (sub-) disciplines van de psychologie, hun onderlinge samenhang en hun toepassingen. Heeft kennis van en inzicht in de belangrijkste werkvelden en werkzaamheden van een psycholoog. ... heeft kennis van en inzicht in het proces van experimenteel en veldonderzoek. ... heeft kennis van en inzicht in de wetenschapstheoretische vooronderstellingen van psychologisch onderzoek in vergelijking met andere wetenschappelijke disciplines
2. Toepassing van kennis en inzicht	... kan kennis inventariseren, verwerven en gebruiken om systematisch problemen op te lossen. ... kan wetenschappelijke kennis toepassen bij het opzetten en uitvoeren van eenvoudig onderzoek. Is in staat om kennis uit verschillende gebieden te integreren. ... kan wetenschappelijke kennis uit de verschillende onderdelen toepassen op maatschappelijke situaties. ... kan deelnemen aan maatschappelijke debatten over beleid dat het vakgebied raakt
3. Oordeelsvorming	... is in staat om eenvoudig onderzoek op te zetten en uit te voeren; de gegevens te interpreteren en een oordeel te vormen over de conclusies van het onderzoek die gebaseerd zijn op afwegingen van relevante maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten. ... kan kennisbronnen en wetenschappelijke publicaties beoordelen. ... is in staat om gemaakte keuzes te beoordelen en te verantwoorden.
4. Communicatie	... is in staat om bevindingen van onderzoek en de conclusies, zowel mondeling als schriftelijk, te communiceren naar vakgenoten en derden.
5. Leervaardigheid	... is in staat om actief en zelfstandig kennis en inzicht te verwerven en toe te passen in een onderzoekscontext. ... beschikt over het niveau om zich de kennis, inzichten en vaardigheden in de psychologie op een academisch mastersniveau eigen te maken.

Masteropleiding Psychologie

Dublin-descriptor	Specificatie naar de eindkwalificaties MSc Psychologie/RUG De student ...
1. Kennis en inzicht	... heeft kennis van en inzicht in het betreffende deelgebied van de psychologie. Het niveau van kennis en inzicht is hoger, dieper en meer specifiek dan in de bachelor, terwijl het wel voortbouwt op de bachelor. ... laat zien kennis van en inzicht te hebben in manieren om nieuwe kennis en inzichten in het betreffende deelgebied van de psychologie te verwerven, gebruikmakend van kwantitatieve en/of kwalitatieve onderzoeksmethoden.
2. Toepassing van kennis en inzicht	... is in staat kennis en begrip over het betreffende deelgebied van de psychologie toe te passen en te integreren om complexe problemen te analyseren begrijpen en te beïnvloeden. Hierbij gebruikt hij/zij tijdens de studie aangeleerde methoden en houdt rekening met de aanwezige context. ... is in staat om kwantitatief en/of kwalitatief wetenschappelijk onderzoek te ontwerpen en uit te voeren om hiermee nieuwe kennis en inzichten over het betreffende deelgebied in de psychologie te verwerven. Hierbij gebruikt hij/zij adequate methodologische en geavanceerde statistische methoden, in overeenstemming met de professionele geldende normen in onderzoeksethiek en wetenschappelijke integriteit.
3. Oordeelsvorming	... is in staat tot het vormen van oordelen over praktische en theoretische kwesties in het betreffende deelgebied van de psychologie, dit op basis van beperkte informatie, rekening houdend met sociaal-maatschappelijke en ethische kwesties die komen kijken bij het toepassen van kennis, begrip en oordelen.
4. Communicatie	... is in staat om te communiceren over de uitkomsten met betrekking tot oplossingen van maatschappelijke en theoretische psychologische kwesties met betrekking tot het betreffende deelgebied van de psychologie, alsmede in staat te communiceren over de onderliggende theoretische perspectieven, methoden en overwegingen. Hij/zij doet dit begrijpelijk en eenduidig, niet alleen binnen het professionele milieu, maar ook voor een lekenpubliek op academisch niveau, door het geven van mondelinge of schriftelijke presentaties, waarbij de professionele normen in onderzoeksethiek en wetenschappelijke integriteit in acht worden genomen.
5. Leervaardigheden	... beheerst leervaardigheden die hem/haar grotendeels zelfgestuurd en autonoom in staat stellen kennis, begrip en vaardigheden te verwerven in de toekomstige professionele praktijk.

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Bacheloropleiding Psychologie

Jaar 1			
Blok-1a	Blok-1b	Blok-2a	Blok-2b
Overzicht van de Psychologie (5 EC)	Geschiedenis van de psychologie (5 EC)	Sociale en cross-culturele Psychologie (5 EC)	Persoonlijkheid en individuele verschillen (5 EC)
Statistiek-1a (5 EC)	Statistiek-1b (5 EC)	Ontwikkelingspsychologie (5 EC)	Biopsychologie (5 EC)
Gespreks- en groepsvaardigheden (5 EC)			
Introductie Onderzoeksmethoden (inclusief proefpersonenuren) (7,5 EC)			
Academische Vaardigheden / Propedeuseproef (7,5 EC)			
Jaar 2			
Blok-1a	Blok-1b	Blok-2a	Blok-2b
Testtheorie en testgebruik (5 EC)	Klinische psychologie (5 EC)	Sociale omgeving en gedrag (5 EC)	Wetenschapstheorie (5 EC)
Cognitieve psychologie (5 EC) OF Intro klin. neuropsych. (5 EC)	Arbeids- Organisatie en Personeelspsychologie (5 EC)	Onderzoeksmethoden: theorie en ethiek (5 EC)	
Gespreks- en diagnostische vaardigheden		Onderzoeksmethoden: practicum	
Statistiek-II (5 EC)		Statistiek-III (5 EC)	
Psychologische Werkvelden (5 EC)			
Jaar 3			
Blok-1a	Blok-1b	Blok-2a	Blok-2b
Keuzevakken (elk 5 EC)	Keuzevakken	Keuzevakken	Keuzevakken
Bachelorthese (bij uitloop wel in sem-I) (10 of 15 EC) ²⁾		Bachelorthese (nominaal in sem-II) (10 of 15 EC)	



Masteropleiding Psychologie

Track Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie

Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MAB-10	Personeelsselectie	1a	5
MAB-7	Power and Leadership*	1b	5
MAB-8	Creativity and innovation in organizations*	2a	5
MAB-11	Competence and Motivation	2a	5

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MAV-5	Coaching#	1b+1b / 1b+2a / 2b+1a	5
MAV-7	Aging at work and career development*	2b	5

* wordt in het Engels gegeven.

Studenten die de Engelstalige Master volgen moeten in staat zijn complexe gesprekken in het Nederlands te volgen. Zelf mogen ze gebruik maken van de Engelse taal bij het spreken en schrijven.

Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MAT-2	Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie	hele jaar	30

Methodenvakken

Code	Titel	Blok	EC
MSM-1	Advanced research methods in social and organizational psychology	1b	5
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5

Keuzevakken

- Basisvakken en vaardigheidsvakken van AOP (voor zover niet gevolgd om aan de programmavoorwaarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavoorwaarden te voldoen), in paragraaf 14.
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)

Track Cognitieve Psychologie en Psychofysiologie

Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MCB-1	Psychophysiology and its applications*	1a	5
MCB-2	Cognitive psychology, theory and applications *	1b	5

*wordt in het Engels gegeven.

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MCV-3	Building experiments and measuring performance*	1a	5
MCV-1	Advanced experimental skills*	1b	5

Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MCT-1	Cognitieve Psychologie en Psychofysiologie	hele jaar	30

Methodenvakken

Code	Titel	Blok	EC
MSM-1	Advanced research methods in social and organizational psychology	1b	5
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5



Keuzevakken

- Vaardigheidsvak van CPP (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)
- De onderstaande vakken

Keuzevakken

Code	Titel	Blok	EC
MCK-5	Literatuurpakket cognitieve psychologie(*)	hele jaar	5

*: wordt in het Engels gegeven

(*) wordt in beide talen aangeboden en getentamineerd

Track Klinische Neuropsychologie

Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MNB-3	Neuropsychology and psychiatric disorders*	1a	5
MNB-1	Advanced clinical neuropsychology*	2a	5
MNB-2	Cognitieve revalidatie bij neuropsychologische functiestoornissen	2b	5

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MCV-3	Building experiments and measuring performance*	1a	5
MNV-2	Neuropsychological Assessment#*	1a en 2a	5
MCV-1	Advanced experimental skills*	1b	5

Methodenvakken

Code	Titel	Blok	EC
MNM-1	Statistics and research designs in clinical neuropsychology	1b	5
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5

* wordt in het Engels gegeven

(*) wordt in beide talen aangeboden en getentamineerd



Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MNT-1	Klinische Neuropsychologie	hele jaar	30

Keuzevakken

De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's, met uitzondering van de vaardigheidsvakken van klinische psychologie en ontwikkelingspsychologie.

- Basisvakken en vaardigheidsvakken van KN (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's, met uitzondering van de vaardigheidsvakken van klinische psychologie en ontwikkelingspsychologie.
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)
- De onderstaande vakken

Keuzevakken

Code	Titel	Blok	EC
MNK-1	Literatuurpakket klinische neuropsychologie(*)	hele jaar	5
MNK-2	Capita selecta klinische neuropsychologie(*)	hele jaar	5

Track Klinische Psychologie

Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MKB-1	Evidence-based interventions*	1a	5
MKB-7	Cognitive models in psychopathology*	1b	5
MKB-3	Diagnostische modellen en strategieën	2a	5
MOB-8	Ontwikkeling in praktijk	2b	5

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MKV-3	Clinical interventions and e-health for adults and youth*	2a	5
MKV-1	Diagnostiek en interventies voor de klinische psychologie#	1a en 2a	5

* wordt in het Engels gegeven

voor dit vak is voldoende beheersing van de Nederlandse taal een vereiste

Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MKT-2	Klinische Psychologie	hele jaar	30

Methodenvakken

Code	Titel	Blok	EC
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5

Keuzevakken

- Basisvakken van K (voor zover niet gevolgd om aan de programma-voorwaarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's, met uitzondering van de vaardigheidsvakken van ontwikkelingspsychologie en klinische neuropsychologie.
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavoorwaarden te voldoen)
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)
- De onderstaande vakken

Keuzevakken

Code	Titel	Blok	EC
MKK-5	Diagnostic models and strategies*	hele jaar	5
MKK-6	Capita selecta Therapy*	hele jaar	5
MKK-7	Capita Selecta experimentele psychopathologie	hele jaar	5



Track Ontwikkelingspsychologie

Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MOB-7	Talent development and creativity*	1a	5
MOB-3	Ontwikkelingspsychopathologie: een ontwikkelingsperspectief	1b	5
MOB-5	Complexity, dynamics and development*	1b	5
MOB-6	Mijlpalen en Talent in ontwikkeling	2a	5
MOB-8	Ontwikkeling in de praktijk	2b	5

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MOV-1	Diagnostiek en interventies in de ontwikkelingspsychologische praktijk#	1a en 2a	5

* wordt in het Engels gegeven

voor dit vak is voldoende beheersing van de Nederlandse taal een vereiste

Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MOT-1	Ontwikkelingspsychologie	hele jaar	30

Methodenvakken (zie tevens paragraaf 13)

Code	Titel	Blok	EC
MOB-5	Complexity, dynamics and development	1b	5
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5

Keuzevakken

- Basisvakken van O (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's met uitzondering van de vaardigheidsvakken van klinische psychologie en klinische neuropsychologie.
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)
- Het onderstaande vak

Keuzevakken

Code	Titel	Blok	EC
MOK-1	Capita selecta ontwikkelingspsychologie	Hele jaar	5



Track Toegepaste Sociale Psychologie Basisvakken

Code	Titel	Blok	EC
MSB-12	Cultural Psychology*	1a	5
MSB-11	Health Psychology*	1a	5
MSB-2	Environmental Psychology*	1a	5
MSB-5	Personal, social and cultural change*	1b	5
MSB-10	Current topics of intergroup relations in society*	2a	5
MSB-7	Controversies in social psychology*	2b	5

Vaardigheidsvakken

Code	Titel	Blok	EC
MSV-3	Designing Interventions*	1b	5
MSV-5	Managing groups*	2a	5

* wordt in het Engels gegeven

Masterthese

Code	Titel	Blok	EC
MST-2	Toegepaste sociale psychologie	hele jaar	30

Methodenvakken

Code	Titel	Blok	EC
MSM-1	Advanced research methods in social and organizational psychology	1b	5
MM-2	Repeated measures*	1a	5
MM-5	Multivariate models*	1a	5
MM-6	Test construction*	2a	5

Keuzevakken

- Basisvakken en vaardigheidsvakken van SPT (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- De basis-, vaardigheids- en keuzevakken van de overige masterprogramma's.
- De methodenvakken (voor zover niet gevolgd om aan de programmavooraarden te voldoen)
- Onderwijsonderdelen van andere universitaire masteropleidingen na goedkeuring van de examencommissie (zie hiervoor artikel 2.6.1 van de opleidings-OER)

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

Dinsdag 10 April 2018		
11.00	13.30	Welkom, voorbereidend overleg en inzien documenten (incl. lunch)
13.30	14.15	Gesprek met inhoudelijk verantwoordelijken
14.15	14.45	Overleg panel
14.45	15.30	Gesprek met studenten bacheloropleiding
15.30	16.15	Gesprek met studenten masteropleiding
16.15	16.45	Overleg panel + open spreekuur
16.45	17.30	Gesprek met alumni
18.30	21.00	diner (voorbereiden tweede dag)
Woensdag 11 april 2018		
8.30		Aankomst panel
8.30	9.15	Inzien documenten, voorbereiding gesprekken
9.15	10.00	Gesprek met docenten bacheloropleiding
10.00	10.45	Gesprek met docenten masteropleiding
10.45	11.00	Overleg panel
11.00	11.30	Gesprek met selectie leden van de Opleidingscommissies bachelor en master
11.30	12.15	Gesprek met leden van de Examencommissie
12.15	13.00	Lunch, inzien documenten
13.00	13.30	Vorbereiden eindgesprek met formeel verantwoordelijken
13.30	14.00	Eindgesprek met formeel verantwoordelijken
14.00	16.00	Opstellen voorlopige bevindingen
16.15	16.30	Mondelinge rapportage voorlopig oordeel



BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken bestudeerd van de bacheloropleiding Psychologie en 15 eindwerken van de masteropleiding Psychologie. De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij QANU en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving).

- Faculteitshandboek/docentengids
- Toetsplan psychologie
- The bachelor thesis: goals, procedures and methods
- Master's thesis supervision contract
- Master's thesis research presentation procedure
- Annual report 2016-2017 of the Educational Committee in Psychology Bachelor and Master
- Jaarverslag 2016-2017 Examencommissie voor de Bachelor- en Masteropleidingen
- Procedure praktijkstage Mastersprogramma Klinische Psychologie, Ontwikkelingspsychologie, Klinische Neuropsychologie, Clinical Forensic Psychology and Victimology

Verder bekeek het panel de volledige dossiers (algemene syllabus, overzicht sessies, opdrachten, uitwerkingen opdrachten, en evaluatieresultaten) van de volgende cursussen:

Bacheloropleiding

Jaar 1, 'Persoonlijkheid en individuele verschillen'

Jaar 2, 'Onderzoeksmethoden: theorie en ethiek'

Jaar 3, 'Psychologische werkvelden'

Masteropleiding

Masterspecialisatie Clinical Forensic Psychology and Victimology, 'Clinical forensic skills'